

Perhetyön kehittäminen lastenkodissa

- tavoitteena huostaan otetun lapsen vanhemman parempi tukeminen

Johanna Granlund

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	4451
Tekijä:	Johanna Granlund
Työn nimi:	Perhetyön kehittäminen lastenkodissa – tavoitteena huostaan otetun lapsen vanhemman parempi tukeminen
Työn ohjaaja (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Toimeksiantaja:	Barnavårdsföreningen i Finland r.f. / Töölön lastenkoti
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Lastensuojelun asiakkaiden ja alan ammattilaisten keskuudessa käydään keskustelua huostaanotettujen vanhempien tuen puutteista lapsen huostaanoton jälkeen. Moni vanhempi kokee jäävänsä yksin. Vastuu vanhempien tukemisesta on epäselvää ja vanhemmille laaditaan harvoin oma asiakassuunnitelma. Työn tarkoitus on kehittää ja selkeyttää Töölön lastenkodin perhetyötä ja selvittää mitä huostaanotetun lapsen vanhempi kokee tarvitsevänsä. Lastenkodin työn sisältöä verrataan vanhempien tuen tarpeisiin ja sitä kautta nostetaan esille kehitysehdotuksia. Kehitysehdotusten tarkoituksena on parantaa Töölön lastenkodin perhetyötä jotta se vastaisi enemmän huostaanotetun lapsen vanhemman tarpeita.</p> <p>Töölön lastenkodin perhetyön kehittämisessä ja selkeytyksessä on käytetty toimintatutkimuksellista lähestymistapaa. Vanhempien tuen tarpeiden selvittämiseksi on käyty läpi viittä aikaisempaa tutkimusta aiheesta jotka on analysoitu sisällönanalyysillä. Tutkimuksen teoreettisella viitekehyksellä pyritään antaa ymmärrystä lastenkodin asiakkaista ja sijaishuollon perhetyöstä. Kuvailu Töölön lastenkodin perhetyöstä pitää sisällään työn tavoitteet ja työn sisältöä on avattu.</p> <p>Tulokset kertovat että vanhemmat kokevat että jäävänsä yksin lapsen huostaanoton jälkeen, he kokevat että he eivät saa riittävästi tietoa huostaanotosta ja lapsen arkisista asioista. Vanhemmuuden tuki ja vanhempien omat asiakassuunnitelmat puuttuivat useimmiten. Töölön lastenkodin perhetyö vastaa vanhempien tuen tarpeita monella osalla alueella. Perhetyön kehittämis ehdotukset ovat seuraavat: vanhemmille tietopaketti heidän oikeuksistaan, huostaanotosta ja Töölön lastenkodin perhetyön sisällöstä, vanhemmille täytettävä lomake eri tukimuodoista joista vanhempi voi valita tarpeillensa sopivat vaihtoehdot, säännöllinen arviointi lastenkodin perhetyön vaikutuksista ja vertaistukiryhmän käynnistäminen.</p>	
Avainsanat:	huostaanotto, huostaanotetun lapsen vanhempi, perhetyö, vanhempien kokemukset huostaanotosta, sijaishuolto, Barnavårdsföreningen i Finland r.f. / Töölön lastenkoti
Sivumäärä:	77
Kieli:	Suomi

MASTERARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	4451
Författare:	Johanna Granlund
Arbetets namn:	Utveckling av familjearbete på barnhem – med mål att bättre svara på omhändertagna barns föräldrars behov av stöd
Handledare (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Uppdragsgivare:	Barnavårdsföreningen i Finland r.f. /Tölö barnhem
<p>Sammandrag:</p> <p>Diskussionerna inom barnskyddet och bland omhändertagna barns föräldrar har på senaste tiden kretsat kring föräldrar vars barn har blivit placerade utom hemmet. Stödåtgärderna är knappa och flera känner att de bli lämnade ensamma. Frågan om att vem är ansvarig för att ta hand om föräldrarna är oklart. Barnets socialarbetare skall vid behov göra upp en klientplan åt föräldern, men flera föräldrar blir utan denna plan.</p> <p>Masterarbete behandlar Tölö barnhems familjearbete och hur det motsvarar de förväntningar som omhändertagna barns föräldrar har på stöd som riktas till dem. Syftet är att utveckla och klargöra Tölö barnhems familjearbete och sedan spegla familjearbetet mot det som en förälder till ett placerat barn önskar sig. Utvecklingsförslagen används för att Tölö barnhems familjearbete i all högre grad kunde stöda de placerade barnens föräldrar.</p> <p>Med den teoretiska referensramen synliggörs med vilken sorts bakgrund familjearbete på barnhem görs och vad familjearbete är i vård utom hemmet. Med ett aktionsforsknande angreppssätt utvecklas och klargörs familjearbetet på Tölö barnhem. Familjearbetets mål och innehåll är beskrivna samt är betydelsen av barnets placering till barnhemmet ur ett familjearbetsperspektiv förtydligad. För att få fram föräldrars önskemål om stöd under barnets placering, har en innehållsanalys gjorts på fem undersökningar om ämnet.</p> <p>Resultaten från innehållsanalysen delas in i fyra kategorier: att få information, att bli hörd, föräldrars vård och stöd och förslag på förbättring. Föräldrarna känner att de inte får tillräckligt med information om själva omhändertagningen eller hur den kan upphöras. De saknar information om sina rättigheter som föräldrar åt ett placerat barn och vill veta även vardagliga saker i barnets liv. Flera föräldrar känner att det är viktigt att de blir hörda, men blir inte alltid det. Respekt för föräldraskapet och föräldrarnas åsikter är otillfredsställande. Få föräldrar har egen klientplan och det kommer fram svårigheten med att veta hurdan stöd föräldrarna själva behöver. Behov av stöd som saknas är till exempel hjälp i livskontroll eller i genomgången av beslutet om omhändertagningen. Utvecklingsförslagen baserar sig på brister i de tre andra kategorierna, bland annat önskas frågeformulär om behov av stöd eller att någon utses som stödperson åt föräldern.</p> <p>Sammanfattningsvis kan sägas att Tölö barnhems familjearbete är ändamålsenligt på många sätt. Förbättringsförslag till bättre familjearbete är följande: föräldrarna ges ett informationspaket i början av placeringen som handlar om barnets omhändertagning, föräldrarnas rättigheter och vad Tölö barnhem kan erbjuda familjen efter placeringen, för-</p>	

äldrarna erbjuds fylla i en blankett med olika stödåtgärder där de kan välja hurudant stöd de önskar sig, kontinuerlig utvärdering av familjearbetes effekter och verkställning av referensstödgrupp.

Nyckelord:	omhändertagning, förälder till ett placerat barn, familjearbete, föräldrars erfarenhet av omhändertagning, vård utom hemmet, Barnavårdsföreningen i Finland r.f. /Tölö barnhem
Sidantal:	77
Språk:	Finska
Datum för godkännande:	24.6.2014

MASTER'S THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	4451
Author:	Johanna Granlund
Title:	A development of family work at a children's home– with a purpose to better answer the needs of support to parents whose children has been taken to protective custody
Supervisor (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Commissioned by:	Barnavårdsföreningen i Finland r.f. / Töölön lastenkoti
<p>Abstract:</p> <p>There have been discussions in the child protective services and among parents that parents are left alone after their child has been taken into custody. It is also unclear whose responsibility it is to take care of the parents whose children are in foster care. This study is about family work at Töölön lastenkoti and experiences that parents have whose children have been taken to protective custody.</p> <p>The theoretical part is about protective custody and what family work means when it is done in foster care. The development and clarification of family work at Töölön lastenkoti is carried out as an action research. To find out parents expectations five earlier researches is studied with a content analysis. This analysis gave four categories that I focus on in the result chapter: getting information, being heard, parents treatment and support after their child has been taken into custody and development proposals from the researches.</p> <p>Results show that parents are often left alone when their children are taken away from them. They feel that they don't get enough information about the whole custody process and the everyday things of the child's life. Support is considered missing and most of the parents did not have a specific plan for future support.</p> <p>Family work at Töölön lastenkoti can be considered to match the parent's needs at many areas. My development proposals are following: parents are given an information package of their rights, custody process and what family work means in Töölön lastenkoti, parents are offered a form of needs of support and treatment, the effects of family work is continually measured and suggestion to start a group with peer support.</p>	
Keywords:	foster care, parent of a child in foster care, family work, parent's experiences of custody, protective custody, Barnavårdsföreningen i Finland r.f. / Töölön lastenkoti
Number of pages:	77
Language:	Finnish
Date of acceptance:	24.6.2014

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	8
1.1	Opinnäytetyön tarpeellisuus, tavoite ja tutkimuskysymykset	8
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	13
2.1	Aikaisemmin aiheesta tutkittua	13
2.2	Lastensuojelulaitos sijaishuollon toimintaympäristönä	15
2.2.1	<i>Huostaanotto ja sijoitus lastensuojelulaitokseen</i>	<i>16</i>
2.2.2	<i>Sijaishuollon ja vanhempien välinen yhteistyö</i>	<i>18</i>
2.2.3	<i>Vastuu huostaan otetun lapsen vanhemmasta</i>	<i>19</i>
2.3	Perhetyö sijaishuollossa	20
2.3.1	<i>Perhetyön käsitteiden laaja kirjo</i>	<i>21</i>
2.3.2	<i>Perhetyön teoreettinen tausta</i>	<i>22</i>
2.3.3	<i>Dialogi ja voimaannuttaminen –sosiaalipedagogiset piirteet perhetyön taustalla</i>	<i>23</i>
2.3.4	<i>Korjaava perhetyö</i>	<i>25</i>
2.3.5	<i>Perhetyössä kohdatut haasteet</i>	<i>26</i>
2.3.6	<i>Vanhemmuus ja jaettu vanhemmuus</i>	<i>27</i>
3	TOIMINTATUTKIMUS TUTKIMUSMENETELMÄNÄ	28
3.1	Toimintatutkimus	29
3.2	Toimintatutkimuksellisen lähestymistavan valinta	30
3.3	Toimintatutkimuksen toteutus	30
3.3.1	<i>Lastenkodin perhetyön kehittäminen ja selkeytys</i>	<i>31</i>
3.3.2	<i>Vanhempien tarpeiden selvittäminen sisällönanalyysillä</i>	<i>33</i>
3.3.3	<i>Menetelmän valinta, aineiston haku ja valinta</i>	<i>33</i>
3.3.4	<i>Sisällönanalyysi</i>	<i>35</i>
3.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	38
4	TÖÖLÖN LASTENKODIN PERHETYÖ	39
4.1	Lastenkodin perhetyön tavoitteet	40
4.2	Lapsen sijoitus Töölön lastenkotiin perhetyön näkökulmasta	41
4.2.1	<i>Perhetyö eri sijoitusvaiheissa</i>	<i>43</i>
4.3	Töölön lastenkodin perhetyön osalliset, sisältö ja toivotut tulokset	47
4.3.1	<i>Yhteydenpito ja tapaamiset</i>	<i>49</i>
4.3.2	<i>Perheen osallistaminen lapsen asioissa</i>	<i>50</i>
4.3.3	<i>Neuvottelut</i>	<i>50</i>
4.3.4	<i>Hoito- ja kasvatussuunnitelma</i>	<i>51</i>
4.3.5	<i>Suunnitelmallinen perhetyö perhetyöntekijän kanssa</i>	<i>54</i>

4.3.6	<i>Silta-koulutus</i>	54
5	SISÄLLÖNANALYYSIN TULOKSET	55
5.1	Tiedon saaminen.....	55
5.2	Kuulluksi tuleminen.....	56
5.3	Vanhempien hoito ja tuki.....	56
5.4	Tutkimuksissa esiin tulleet kehitysehdotukset.....	57
6	TÖÖLÖN LASTENKODIN PERHETYÖ SISÄLLÖNANALYYSIN TULOSTEN NÄKÖKULMASTA	58
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTI	62
7.1	Johtopäätökset.....	62
7.2	Tutkimuksen arviointi.....	66
	LÄHTEET	69
	LIITTEET	78

Kuviot

Kuvio 1.	Tutkimuksen osa-alueiden konkretisointi.....	12
Kuvio 2.	Sijoitetut ja huostaan otettuina olleet lapset vuosina 1991-2012*.....	16
Kuvio 3.	Lapsen sijaishuoltoapaikan valinta.....	12
Kuvio 4.	Aineiston kategorisointi.....	37
Kuvio 5.	Lastenkodin perhetyö vaiheittain.....	46

Taulukot

Taulukko 1.	Jaetun vanhemmuuden merkityksiä	28
Taulukko 2.	Looginen viitekehys lastenkodin perhetyöstä	48
Taulukko 3.	Hoito- ja kasvatussuunnitelma.....	53

1 JOHDANTO

Töölön lastenkoti on perustettu vuonna 1910. Lastenkoti on Barnavårdsföreningen i Finland r.f yhdistyksen ylläpitämä ja se tarjoaa pitkäaikaista sijaishuoltoa 14 lapselle ja nuorelle. Pitkä historia on tuonut hyviä rakenteita työhön ja näitä hyviä rakenteita pyritään ylläpitämään ja kehittämään. Hallituksen puheenjohtajan (1893–1924) Anna af Shulténin sanoja on usein käytetty yhdistyksen juhlapuheissa ja kuvailee hyvin miksi jatkuva kehittäminen on tarpeen:

”On muistettava, että paikalleen jääminen on yhtä kuin taaksepäin meneminen, jo siitä syystä, että ympäröivän maailman kiihtyvä kehitys jättää liikkumattomat taakseen”

Lastenkodin perhetyön, eli huostaan otettujen vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen on ollut ajankohtaista jo jonkin aikaa. Perhetyötä, yhteistyötä vanhempien kanssa tehdään koko ajan, mutta selkeä dokumentointi perhetyön tavoitteista ja sisällöstä puuttuu. Sisällön hahmottaminen on dokumentoinnin puuttumisen lisäksi vaikeaa koska perhetyölle ei ole laadittu tavoitteita. Opinnäytetyössäni selkeytän Töölön lastenkodin perhetyön sisältöä ja tavoitteita tuomalla myös esille että miten lastenkoti pystyy tällä hetkellä kohtaamaan huostaanotettujen lasten vanhempien tuen tarpeita.

Tutkimukseni on tilaustyö Töölön lastenkodille, yhdistykselle Barnavårdsföreningen i Finland r.f.. Tilaajan toiveena oli perhetyön selkeytys ja kehittäminen. Tilaajan taholta työn tarkoituksena on antaa materiaalia jota voi hyödyntää perhetyön perehdytyksessä ja kehittämisessä. Tilaaja on antanut minulle tutkijana vapauden päättää miten tutkimus toteutetaan.

1.1 Opinnäytetyön tarpeellisuus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Lastenkodin työntekijänä olen usein miettinyt että teemmekö määrällisesti ja sisällöllisesti tarpeeksi töitä perheiden kanssa. Perustelen työni tärkeyttä kahdesta eri näkökul-

masta. Ensimmäinen on viimeaikainen keskustelu alan ammattilaisten ja vanhempien keskuudessa. Toinen näkökulma liittyy lastenkodin työn laatuun.

Vuonna 2012 oli yhteensä 17 830 lasta ja nuorta huostaanotettuna. Heistä 6756 oli sijoitettuna laitokseen (THL 2014). Saman vuonna oli suunnilleen yhtä monta tai jopa kaksinkertainen määrä vanhempia joiden lapsi tai lapset olivat huostassa. Vertaillen lukua avohuollon piiriin kuuluvien asiakkaiden kanssa voi nähdä suuren eron. Samana vuonna lastensuojelun avohuollon tukea sai 77 577 lasta (THL 2014). Avohuollon tuen tavoitteena on välttää huostaanotto, jolloin tukea saa koko perhe, ei pelkästään lapsi (Sosiaaliportti 2014). Avohuollon tukitoimet keskittyvät tukemaan perhettä kotona, kun taas sijaishuollon perhetyöllä ei välttämättä samanlaista mahdollisuutta tähän ole. Vanhemmat ovat kritisoineet sijaishuoltoa sen takia että sijaishuollon hoito keskittyy huostaan otettuun lapseen. Vanhemmat tuntevat jäävänsä yksin lapsen huostaanoton jälkeen. Tukitoimet eivät enää kata koko perhettä, vaan fokus on siirretty perheestä sijoitettuun lapseen.

Viime vuosina keskustelua sijaishuollon perhetyöstä ei ole käyty pelkästään vanhempien toimesta. Känkäinen ja Laaksonen 2006 tuovat esille lastensuojelun perhetyön haasteita Lastensuojelun kehittämisen loppuraportissa. Raportissa nostetaan esiin että perhetyöstä puhuttaessa, tarkoitetaan yleensä työtä joka tehdään avohuollon tukitoimena. Usein vanhemmat saavat vähemmän tukea sen jälkeen kun lapsi on huostaanotettu. Känkänen & Laaksonen miettivät että kuka on vastuussa vanhempien kuntoutuksesta ja hoitosuunnitelmasta lapsen huostaanoton jälkeen ja pidetään huolta että vanhempien asiakassuunnitelmat ovat yhtenäisiä lasten hoidon ja sijoituksen tavoitteiden kanssa. Pitkäsen käytäntötutkimus Vastuun paikka! (2011) käsittelee huostaanotettujen lasten vanhempien kokemuksia sijaishuollosta. Pitkänen nostaa myös esille vanhempien tuen puutteita ja miten vähän vanhemmat saavat huostaanoton aikana tietoa sijoitukseen ja lapseen liittyvistä asioista.

Lastensuojeluliiton järjestämällä valtakunnallisilla Sijaishuollon päivillä 1-2.10.2013, oli vanhempien yksinjäätminen esillä monessa eri seminaarissa. Ohjelmajohtaja Hanna Heinenon piti puheen jossa toi esille että vanhempien yksinjäätminen johtuu siitä että on

epäselvää kenen vastuulla vanhempien hoito ja tuki ovat. Keskeinen ongelma oli hänen mukaan myös suunnitelmallisuuden puuttuminen.

Vaikka kyseessä on tilaustyö Töölön lastenkodeille, voi opinnäytetyön tärkeyttä perustella myös laadukkaan palvelun tuottamisen kautta. Tiukentuneen talouden takia, kunnat odottavat nykyään paljon yksityisiltä palvelujen tuottajilta ja tästä syystä myös lastenkodin tulee antaa näyttöä siitä että sijoitetuille lapsille ja sen perheille tarjotaan heitä kuntouttavaa hoitoa. ”Varsinkin julkisella rahoituksella tuotettujen palveluiden tuloksellisuudesta ollaan nykyään kiinnostuneita” (Hokkanen 2012:116).

Kuntaliiton LapsiArvi-hankkeessa, jossa tehtiin listaus lastensuojelupalveluiden sanastosta, on laatu määritelty seuraavanlaisesti:

”Palvelun kyky täyttää sille asetetut vaatimukset ja siihen kohdistuvat odotukset. Lastensuojelupalvelun laadulle asetetut vaatimukset voivat perustua lainsäädäntöön, määräyksiin, sopimuksiin tai erikseen määriteltyihin lapsen ja perheen tarpeisiin. Laatu on resurssien tarkoituksenmukaisuutta, toiminnan suunnitelmanmukaisuutta ja tulosten tavoitteenmukaisuutta. Riittävät ja tarkoituksenmukaiset resurssit, järkevät rakenteet ja hyvä johtaminen sekä ohjaus mahdollistavat laadukkaan toiminnan, jonka tuloksena syntyy laadukas palvelu, joka puolestaan aikaansaa hyvinvointia ja asiakas-tyytyväisyyttä.” (Kuntaliitto 2009:24)

Riitta Seppänen-Järvelä ja Katri Vataja mainitsevat teoksessa Työyhteisö uusille urille (2009), että asiakaspalvelun *laadun lisäämiseksi on tärkeää kehittää työtehtäviä ja menetelmiä*. Palvelun laadukkuuden saavuttaminen vaatii jatkuvaa arviointia. Palvelua voi kehittää työn sisällön arvioinnilla.

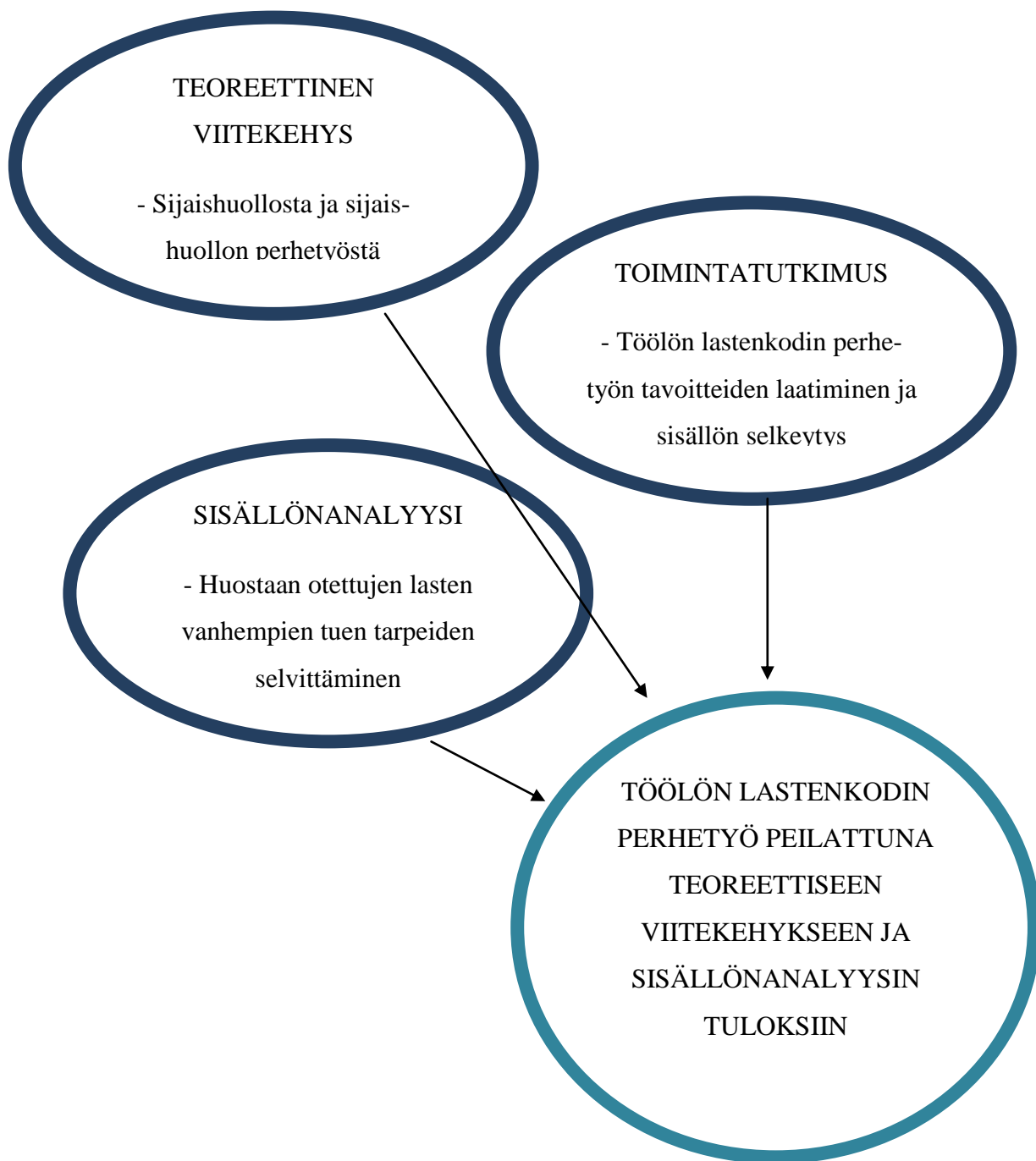
Laadun määrittelemisen sosiaalityössä ei ole näin yksiselitteistä. Eriksson ja Karlsson (2012:71–72) toteavat että laatu on kokemus ja on täten tilannesidonnainen ja sidoksissa siihen että kuka sen kokee. He mainitsevat myös toisesta suuntauksesta joka huomioi että jokaista asiakasta ei voi palvella asiakkaan toiveiden mukaisesti. Laadun kehittäminen keskittyy sen sijaan selventämään niitä kohtia palvelussa jotka tuottavat tulosta ja ne jotka eivät tuota. Björn Blom ja Stefan Morén (2011:76) vahvistavat jälkimmäisen

ajatuksen nostamalla esiin että sosiaalityössä ei pelkästään asiakas ole se, jolla on ajatus siitä mitä laatu on. Laatu voi sosiaalityön asianosaisille tarkoittaa montaa eri asiaa. Seuraamuksena tästä asiakkaan toiveita ja ajatuksia käytetään niin sanotusti suuntaa näyttävinä.

Tämän työn tavoitteena on tilaajan toiveiden mukaan kehittää ja selkeyttää Töölön lastenkodin perhetyön sisältöä. Tämän lisäksi tilaaja halusi tietää miten lastenkoti voi sijaishuoltoa tarjoavana vastata huostaan otettujen lasten vanhempien tuen tarpeisiin ja toivoi näiden toiveiden näkyvän perhetyön kehittämisessä. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- Mitkä ovat Töölön lastenkodin perhetyön tavoitteet ja mitä perhetyö sisältää?
- Mitä tuen tarpeita huostaan otetun lapsen vanhemmalla on?
- Miten Töölön lastenkodin perhetyön sisältö vastaa huostaanotetun lapsen vanhemman sijaishuollolta tarvitsemiin tarpeisiin?

Tutkimuksen eri osa-alueiden sisältö ja niiden yhteys tutkimuskysymyksiin on havainnollistettu kuviossa 1.

Kuvio 1. Tutkimuksen osa-alueiden konkretisointi

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Huostaanotto, sijaishuolto ja sijaishuollossa tapahtuva perhetyö käsittää useita eri asioita. Teoreettisella viitekehyksellä pyrin aluksi selvittämään millainen lastenkoti on toimintaympäristönä, mitä sijaishuolto on, millaisilla taustoilla lapsi sijoitetaan nimenomaan lastenkotiin ja kuka on vastuussa huostaan otetun lapsen vanhemman hoidosta. Tällä osiolla tahdon antaa kuvan siitä mitä sijaishuollon perhetyön taustalla on jotta voisi paremmin ymmärtää millaisten taustojen kanssa sijaishuollossa perhetyötä lähdetään tekemään. Tämän jälkeen selvennän mitä sijaishuollon perhetyö tarkoittaa, sen eri käsitteiksi ja haasteita.

2.1 Aikaisemmin aiheesta tutkittua

Tuija Eronen (2007:29–30) on selvittänyt mitä sijaishuollossa on 2000-luvulla tutkittu. Hän toteaa tutkimusten keskittyvän paljon ääritapauksiin, kuten lapset joilla on jokin erityisdiagnoosi tai nuoret jotka asuvat rajatummissa laitoksissa. Eronen mielestä ei ole tutkimuksia joissa otetaan esille sijaishuollossa olevien lasten vanhempien näkökulmaa ja ääntä. Yhteiskuntatieteiden ja sosiaalityön tutkimukset taas käsittelevät lastenkoteja, päihdepalveluja tai koulukoteja joissa nuoren ääni tai kertomus on otettu tutkimuksen tueksi. Sijaishuollon työmenetelmien kehittäminen on myös ollut tutkijoiden mieleen. Lastensuojelun tieto ja tutkimus – hankkeen kirjallisessa osiossa (Pekkarinen 2011:61–62) puhutaan myös sijaishuollon tutkimusten puutteista. Vaikka sijaishuollossa on väitöskirjoja tehty, voi todeta että on monta eri kohtaa jota ei ole tutkittu. Sijaishuollon kirjo on niin laaja että tutkimuksia tarvitaan huomattavasti enemmän sijaishuollon arjesta ja muodoista ja näiden laadusta ja vertailuista. Lapsen suhde vanhempiin, muuhun perheeseen ja ystäviin koetaan tärkeänä aiheena, mutta tutkimustietoa löytyy niukasti. Tutkimuksen tuottaminen on koettu haastavaksi tutkimuslupien ja aikaisempien tutkimusten puutteen takia. Tutkija Elina Pekkarinen (2012) peräänkuuluttaa tutkimuksia lastensuojelusta. Viimeaikaiset tragediat, jotka on mediassa nostettu esille, on herättänyt keskustelua lastensuojelusta. Taustalla piileviä syitä lasten ja vanhempien huonovointisuudelle ei ole tutkittu joten parannusehdotuksia ei voi ottaa todesta. Tutkimukset lastensuojelun vaikuttavuudesta ja työn sisällöstä olisi äärimmäisen tärkeitä jotta saataisiin näkyväksi että mikä toimii ja mikä ei.

Johanna Hurtigin vuonna 2003 kirjoittama väitöskirja ”Lasta suojelemassa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä” käsittelee lastensuojelun perhetyön käytäntöjä ja miten lapsi huomioidaan näissä. Väitöskirjassaan hän tarkastelee perhetyön muotoja ja havainnoi niitä käytännössä. Hurtig käsittelee perhetyötä ja sen sisältöä. Avohuollon tukitoimena perhetyö käynnistetään sosiaalityöntekijän toimesta ja työtä voi toteuttaa eri tavoin. Työn muodot voivat olla arjen tukemista, keskusteluun perustuvaa apua tai se voi olla toiminnallisia menetelmiä hyödyntävä muoto. Tutkimuksessaan hän havainnoi sitten viittä perhekuntoutusjaksoa, jolloin perhe sijoitetaan laitokseen viiden päivän mittaiselle tukijaksolle, sekä avohuollon asiakasperheitä joille tarjottiin kotiin keskusteluun painottuvaa tukea. Tämän lisäksi hän on käynyt keskustelua asiasta alan ammattilaisten kanssa. Tutkimuksessaan hän toteaa että lasten tarpeita on vaikea huomioida aikuisten tarpeiden ohella.

Raija Hovi-Pulsan lisensiaattitutkimus keskittyy arkilähtöiseen lastensuojelun perhetyöhön. Arkilähtöisen perhetyön tavoitteena on arjen hallinta ja sen tasapainon palauttaminen. Lähtökohtana on tarkoitus löytää yhteinen ymmärrys perheen arjesta, koska asiakkaan kokemus omasta arjesta voi poiketa täysin työntekijän näkemyksestä. Tarkoituksena tässä ei ole pelkästään se että työntekijä ymmärtää perheen arjen, vaan että perheelle tulee myös oma arki ja perheenjäsenten eri kokemukset arjesta tulevat esille. Hovi-Pulsa tuo tutkimuksessaan vahvasti esille sosiaalipedagogisia työn piirteitä kuten että työntekijän tulee riisua omat näkemyksensä ja vaatimuksensa asiakkaan suhteen ja olla asiakkaan tukena. Tarkoituksena on lisätä asiakkaan elämänhallintaa ja siten integroida häntä yhteiskuntaan. Työn tavoitteena on kokonaisvaltainen perheen muutos jossa aluksi karotetaan perheen tilanne, jotta tilannetta voidaan katsoa eteenpäin ja yhdessä tehdä muutoksen suunnitelmia.

Kotimaisessa mediassa on viime vuosien aikana noussut esiin paljon kritiikkiä lastensuojelua kohtaan. Artikkelissaan ”Mitä mediakohu kertoo lastensuojelusta?” Kari Matela ja Hanna Hienonen nostavat esille että vuoden 2012 Erika-tapauksen jälkeen keskustelu lastensuojelusta ja sen toimimattomuudesta on lisääntynyt. Tuohon aikaan erityisen kritiikin kohteeksi joutui lastensuojelun myöhäinen reagointi ja puuttumattomuus. Eri maiden media (Britannia, Ruotsi, Suomi) nostavat esille samankaltaisia asioita. Sosiaalityöntekijät tuntuvat saavan osakseen eniten kritiikkiä ja Suomessakin on viime aikoina alettu vaatia joidenkin sosiaalityöntekijöiden erottamista. Matela ja Heinonen nostavat

vielä esille että median luomassa keskustelussa lastensuojelussa ei suojelun tärkein osapuoli tule kuulluksi. Mediassa ei oteta esille lapsen näkemystä, vaan keskustelua käydään aikuisten kesken. He kertovat vielä että: ”Lastensuojelu on parhaimmillaan suunnitelmallista ja pitkäjänteistä toimintaa lapsen ja perheen hyväksi. Tästä kertonee sekin, että huostaanotoista vain noin viidennes on THL:n tilastojen mukaan vastentahtoisia.”

2.2 Lastensuojelulaitos sijaishuollon toimintaympäristönä

Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoitoa joka toteutetaan kodin ulkopuolella. Hoidon syynä voi olla kiireellinen huostaanotto, huostaanotto, avohuollon tukitoimenpide, jälkihuolto tai tuomioistuimen väliaikainen määräys lapsen olinpaikasta. Sijaishuollolla pyritään takaamaan lapsen turvallinen kehitys ja huolenpito. Sijaishuoltoa toteutetaan perhehoitona, laitoshoidona tai muulla lapsen tarpeiden mukaan määräytyneellä hoidolla. Kustannuksista vastaa se kunta jossa sijaishuollon tarve on syntynyt. (Sosiaaliportti 2012) Lastensuojelulaitoksilla tarkoitetaan lastenkoteja, nuorisokoteja ja koulukoteja. Näiden lisäksi tähän ryhmään voidaan liittää vastaanottolaitokset. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2012)

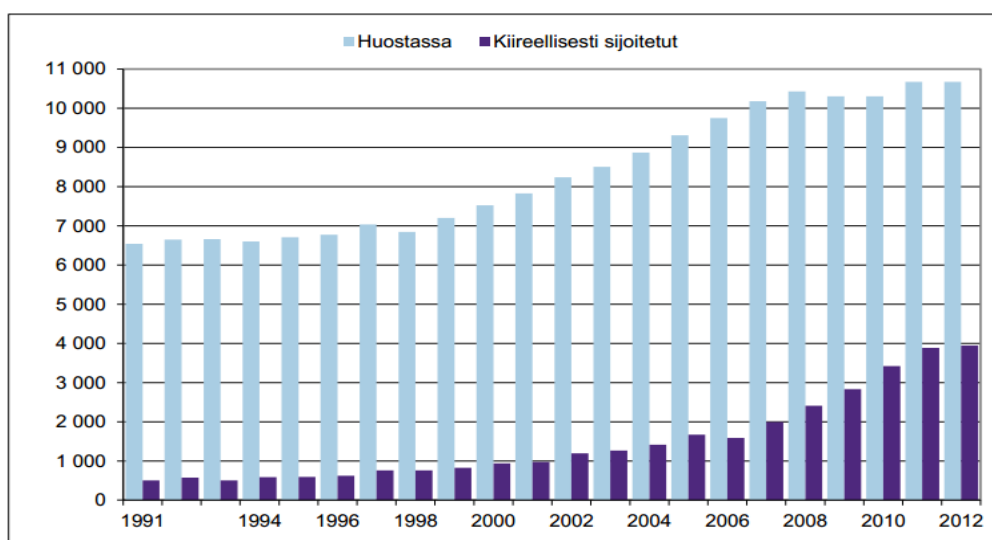
Päivi Känkänen ja Tarja Pösö (2008) ovat kirjoittaneet artikkelin joka perustuu vuonna 2008 pidettyyn sijaishuoltoa käsittelevän eurooppalaisen konferenssin esitelmiin. Artikkelin mukaan laitoshuoltoa olisi kehitettävä avoimemmaksi jotta lapsella olisi mahdollisuus tiiviimpään elämään oman verkostonsa kanssa. Laitoshuoltoa onkin aloitettu systemaattisesti vähentämään eri Euroopan maissa. Esimerkiksi Italiassa on 1970-luvun jälkeen laitokset lakkautettu lähes kokonaan. Syynä on että laitospaikkaa ei enää koettu olevan lapselle hyväksi koska se ei välttämättä pysty takaamaan lapsen kehityksen kannalta tärkeitä pysyviä ihmissuhteita.

Samankaltaista kehitystä on huomattavissa Suomen lastensuojelussa. Vuoden 2012 tulleen lakimuutoksen mukaan, lapselle pitää ensisijaisesti järjestää sijaishuoltoa perhehoitomuodossa (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2011)

2.2.1 Huostaanotto ja sijoitus lastensuojelulaitokseen

Lapsi otetaan huostaan lastensuojelulain 40§ nojalla: lapsen huolenpidossa tai kasvuolosuhteissa pitää olla lapsen kehitystä ja terveyttä vaarantavia asioita tai lapsen itse käyttäytyä siten että hänen terveys tai kehitys on vaarassa. Huostaan ottoon voidaan päätyä vain jos koetaan että avohuollon tukitoimet eivät ole riittävät tai kun sijaishuolto koetaan lapsen edun mukaiseksi (Lastensuojelulaki 34§).

Kuten aiemmin todettu ja kuten Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen tilastokuvasta näkyy (kuvio 2), on huostaan otettujen lasten määrä lisääntynyt vuosien varrella.

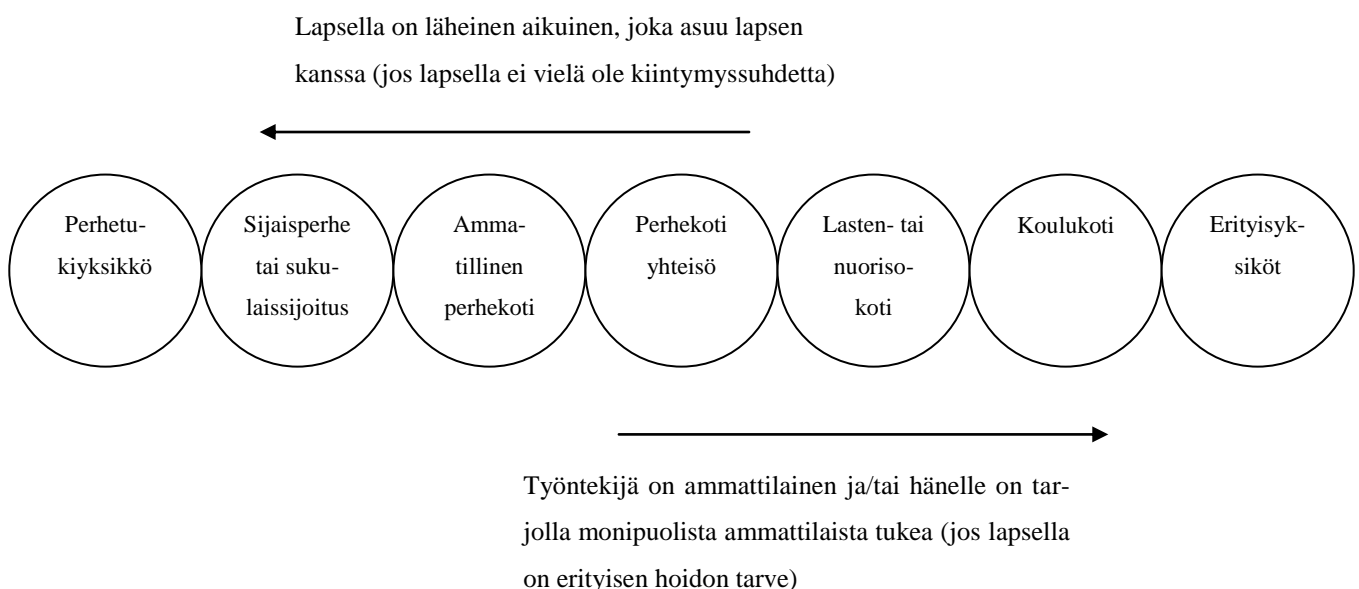
*Sama lapsi voi sisältyä sekä kiireellisiin sijoituksiin että huostassa olleiden lukumääriin.

Kuvio 2. Sijoitetut ja huostaan otettuina olleet lapset vuosina 1991-2012* (Terveyden ja hyvinvointilaitos 2012:2)

”Vaikka tilastoihin tulee aina suhtautua varauksella, on asiakasmäärien kasvu lastensuojelussa hälyttävää. Ilmiön taustoja ei kuitenkaan riittävästi tunneta, vaan tutkijat ovat joutuneet turvautumaan valistuneisiin arvauksiin kasvun syistä. Vaikka lainsäädännön ja tilastoinnin muutokset selittänevät osan kasvusta, löytyy lukujen taustalta aitoa hätää, päihdeongelmien vaikeutumista, köyhyyden ja eriarvoistumisen lisääntymistä, mielen-terveysongelmien yleistymistä ja muun tukiverkoston rapautumista. Sosiaalisten ongelmien hoito kasautuu viimesijaisen sosiaalipalvelun – lastensuojelun- harteille.” (Pekkarinen 2011:13) Lastensuojelun tieto ja tutkimus-hankkeesta (Pekkarinen 2011:62) ilmenee että syitä huostaanottoihin tiedetään tilastollisten puutteiden takia huolestuttavan vähän. Känkäsen ja Laakson (2006:6) mukaan syyt huostaanottoon ja niiden lisääntymi-

seen ovat pidemmän ajan olleet samoja: päihdeiden käyttö, mielenterveysongelmat, vanhempien väliset erimielisyydet ja vanhempien kykenemättömyys hoitaa lastaan lapsen tarvitsemalla tavalla. Nurmijärven vastaava johtava sosiaalityöntekijä Suvi Salin vahvistaa Helsingin Sanomien artikkelissa ”Lasten ja nuorten huostaanotot lisääntyneet Helsingin seudulla” Känkäsen ja Laakson väitöksiä (Kiuru 2005). Usein huostaanottoon päädytään useiden tekijöiden takia, ei yksittäisen ongelman takia, mutta vanhemman päihdeongelma tai haasteet vanhemmuudessa ovat pääkaupunkiseudulla yleisimpiä syitä lapsen huostaanottoon. (Myllärniemi 2006:67–69; Heino 2013:97)

Viimeisten vuosikymmenien aikana kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on kasvanut kaikissa Pohjoismaissa, eteenkin Tanskassa. Vuoden 2003 lopussa eniten sijoitettuna oli 15–17 vuotta ikäiset nuoret. Islantia lukuun ottamatta suurin osa huostaan otetuista lapsista oli sijoitettu toiseen perheeseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005) Sijaishuoltopaikkaa valitessa on tärkeää huomioida mikä lapsen tarve on. Lastensuojelulain 50§ mukaan sijaishuoltopaikan valinnassa on otettava huomioon huostaanoton syyt ja lapsen tarpeet. Laitoshuoltoon päädytään jos sijaishuoltoa ei voida järjestää perheessä riittäväillä tukitoimilla. Känkänen ja Laaksonen (2006:8) lähestyvät sijaishuollon valintakysymystä lapsen tarpeisiin perustuvasta näkökulmasta. He ovat kuvittaneet valintakysymyksen seuraavanlaisella kuvalla:

Kuvio 3. Lapsen sijaishuoltopaikan valinta (Känkänen & Laaksonen 2006:9)

Känkänen ja Laaksonen tarkoittavat että on tärkeää miettiä onko lapsella esimerkiksi jo aikaisempaa vuorovaikutussuhdetta, onko hoidon tarve enemmän kuntouttavaa vai tarvitseeko lapsi korvaavan ihmissuhteen vai tarvitseeko hän vahvempaa, ammatillista tukea. Kun kyseessä on lapsi joka tarvitsee vahvaa ammattiapua, voidaan hänet sijoittaa lastenkotiin tai vastaavaan sijaishuoltoapaikkaan.

Vaikka vuoden 2012 lakimuutoksen mukaan perhehoitoa tulisi priorisoida, toivoo lastensuojelun keskusliiton toiminnanjohtaja Seppo Sauro (2011) että tämä ei menisi lapsen edun edelle. Sijaishuoltoapaikka valitessa on tärkeää ottaa huomioon missä lapsen tarpeisiin voidaan vastata parhaalla mahdollisella tavalla.

2.2.2 Sijaishuollon ja vanhempien välinen yhteistyö

Sijaishuollon perhetyö on kovin monipuolista. Riitta Laakso kertoo vuonna 2009 valmistuneessa väitöskirjassaan havainnoineensa yhteistyön näin:

”Vanhempien kanssa tehtävään työhön lastenkodissa liittyy niin yhteistyötä, kumpuuta ja tukea kuin myös vanhemman tilanteen ja kunnan arviointia sekä yhteydenpidon sääntelyä.” (2009:200)

Vanhempien ja sijaishuoltoapaikan välisestä yhteistyöstä löytyy suhteellisen vähän ohjeistuksia. Lastensuojelulain tarkoitus on suojella lasta ja hänen kehittymistä. Laki määrittää että vanhemman kanssa tulee tehdä yhteistyötä (Lastensuojelulaki 52§).

Lastensuojelun käsikirjan mukaan yhteistyö sijaishuollon ja biologisten vanhempien välillä on erityisen tärkeää. Sijaishuollon tavoite on, lapsen edun huomioon ottaen, perheen jälleenyhdistäminen. Vanhempia tulee tukea ja kuntouttaa sijaishuollon aikana ja kannustaa kuntouttavien palvelujen piiriin. Eteenkin huostaanottovaiheessa olisi syytä antaa erityistä kriisitukea vanhemmille, jotka saattavat tuntea syyllisyyttä ja häpeää tapahtuneen huostaanotosta. (Sosiaaliportti 2012)

Valviran (Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto) laatiman sijaishuollon valvontaohjelmasta löytyy että hyvä yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää. Valvontaoh-

jelman mukaan luottamuksen rakentumisen kannalta olisi syytä tavata vanhempia sijoituksen alussa. Luottamus edesauttaa hyvää yhteistyötä. Yhteistyö joka tukee sijaishuollon tavoitteita, vaatii selkeitä sopimuksia vanhempien kanssa vanhempien omasta toiminnasta. (Valvira 2013:50)

Yhteenvetona voi sanoa että luottamusta pidetään edellytyksenä hyvälle yhteistyölle. Luottamus pääsee rakentumaan tapaamisten aikana. Vanhempia tulisi tukea erityisesti huostaanottovaiheessa ja sen jälkeen arjen hallinnassa.

2.2.3 Vastuu huostaan otetun lapsen vanhemmasta

Lastensuojelulain 30§ mukaan huostaan otetulle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma johon kirjataan hoidon tavoitteet ja tuen tarve. Saman pykälän mukaan myös lapsen vanhemmalle on tarpeen vaatiessa laadittava oma suunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi. Suunnitelma voidaan laatia yhdessä esimerkiksi päihde- ja mielenterveyshuollon kanssa.

Tutkimuksia vanhempien kokemuksia ja näkökulmia lapsen huostaan oton jälkeisestä ajasta on tehty vähän, mutta tulokset tehdyissä tutkimuksissa ovat samansuuntaisia. Vanhempien kuntoutusta ei tueta tarpeeksi huostaan oton aikana. Lapsen vastuu sosiaalityöntekijä koettiin keskittyvän lapsen asioihin ja mahdollisten kuntouttavien tukien saaminen tuntui olevan vanhemman omasta aktiivisuudesta kiinni ja avun saaminen sekä viranomaisten yhteistyö tuntui olevan rikkonaista. (Pitkänen 2011:9)

Lastensuojelun lainsäädäntö ja ohjeistukset keskittyvät pääsääntöisesti lapsen hoitoon ja hoidon tavoitteisiin. Usein lasten vastuu sosiaalityöntekijät ovat ylikuormitettuja ja aikaa ei jää muuhun kuin lapsen asioiden hoitamiseen (Lastensuojelun keskusliitto & Talentia 2008:14). Lastenkodin kasvattajalla on vastuu lapsen hoidosta. Samalla on helppo ymmärtää että hyvinvoiva vanhempi on lapsen edun mukaista ja tukea kotiinpäin olisi annettava entistä enemmän.

Sosiaali- ja terveysministeriö on viime vuonna julkaissut raportin ”Toimiva lastensuojelu” jossa on eri ehdotuksia lastensuojelun parantamiseen. Yksi ehdotuksista on että las-

tensuojelua tulee velvoittaa vanhemman oman asiakassuunnitelman laatiminen. Lastensuojelun tulee myös varata sen toteuttamiseen ja seurantaan tarpeeksi resursseja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013:70). Taloussanomien artikkelissa tutkimusprofessori Matti Rimpelän (Taloussanomien 2012) mielestä on kummallista että kuntia tuetaan taloudellisesti riippuen huostaan ottojen määrästä, ei huostaanottoja vähentävästä työstä. Hän toteaa myös että sijaishuollon kustannukset alibudjetoidaan usein ja lisämäärärahat on helppo myöntää, mutta että perhetyön lisäämistä ja sen tuomaa ennaltaehkäisevää työtä ei ymmärretä.

Suomessa on yksityinen sektori kasvanut reippaasti 2000-luvulla. Vuonna 2010 yksityinen puoli vastasi noin 60 % lastensuojelulaitosten hoitovuorokausista. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinninlaitos 2011) Nämä hoitovuorokaudet jotka kunnat ostavat yksityiseltä puolelta kilpailutetaan. Kilpailutus perustuu lainsäädäntöön. (Sosiaaliportti) Alan kehittäminen vaatii taloudellisia resursseja. Pekka Lithin (2013:2) julkaistun raportin mukaan kilpailutus tekee sen että halvin hinta menee ostopaikan valinnassa esimerkiksi innovatiivisuuden ja asiakaslähtöisyyden edelle.

2.3 Perhetyö sijaishuollossa

Sosiaalialan perhetyön käsitteiden ja määritelmien kirjo on laaja. Kappaleen tarkoitus on antaa ymmärrystä perhetyön eri käsitteistä ja perhetyön teorioista. Töölön lastenkodin perhetyöstä puhutaan usein korjaavana työnä jonka takia siitä on kerrottu enemmän. Lisäksi kerron minkälaisia haasteita perhetyössä kohdataan ja avaan jaetun vanhemmuuden käsitettä. Vaikka perhetyötä ei välttämättä tarvitse liittää tiettyyn teoriaan, koen itse sen kuuluvan sosiaalipedagogiikan piiriin. Syynä on se että sosiaalipedagogiikan perinpohjainen tarkoitus on kehittää sosiaalista sidettä yksilöiden ja instituutioiden välillä (Madsen 2007:65) Kun puhutaan sijaishuolto- ja vanhempien välisestä yhteistyöstä, ovat sosiaalipedagogiikan lähtökohdat dialogi ja voimaannuttaminen niitä piirteitä jotka piilevät taustalla perhetyötä tehdessä.

2.3.1 Perhetyön käsitteiden laaja kirjo

”Sosiaalityön perhetyö voi kohdistua ennalta ehkäisevästä vaiheesta huostaanoton uhan, sijoituksen tai jälkihuollon aikaiseen tilanteeseen. Samaa toimintaa voidaan kuvata usealla eri käsitteellä tai monenlaista toimintaa samalla käsitteellä.” (Uusimäki 2005:12) Tarja Heinon (2008:44) vahvistaa että lastensuojelun perhetyön määrittäminen on vaikeaa. Käsitteet voivat viitata paikkaan josta perhetyöstä tehdään, esimerkiksi neuvolan perhetyö tai laitoksesta tehtävä perhetyö. Käsitteet voivat myös ilmaista minkälaisesta työstä on kyse; ehkäisevä perhetyö tai kuntouttava perhetyö tai sitten käytetään termejä jotka viittaavat kohderyhmään; vauvaperhetyö tai päihdeperhetyö. Vielä näiden lisäksi voidaan perhetyöstä puhua viitaten käytettyyn metodiin kuten toiminnallinen perhetyö tai intensiivinen perhetyö. Näiden kaikkien lisäksi Heino nostaa esille että usein projektitimet ovat sellaisia että niistä ei ymmärrä että on kyse perhetyöstä, esimerkiksi Veturi ja Alvari projektit. Mervi Uusimäki (2005:13) lisää Heinon listaan ohjaavan perhetyön. Hänen mukaan ohjaavaa perhetyötä käytetään perheiden kanssa joiden tilanne on kriisiytymässä tai on jo kriisiytynyt. Sijaishuollossa ohjaava perhetyö on vanhemmuuden tukemista ja ohjaamista arjessa päämääränä perheen itsenäinen selviytyminen arjessa. Työ on vahvasti tuettua viranomaisten taholta, mutta tehdään yhteisymmärryksessä perheen kanssa. Yksinkertaisimmallaan perhetyöllä tarkoitetaan työtä jota tehdään yhdessä perheen kanssa. Ei ole olemassa tarkkaa määritelmää mitä perhetyö on sisällöllisesti, mutta sitä yhdistää ajatus perheen kanssa työskentelystä jolloin perhettä katsotaan kokonaisvaltaisesti. (Turtiainen 1999:1)

Lastensuojelussa tehtävä perhetyö on laaja käsite ja sillä viitataan usein avohuollon työhön. Avohuollon perhetyö voi menetelmällisesti olla samankaltaista kun se mikä tehdään sijaishuollossa, mutta resurssit sen toteuttamiseksi ovat erilaiset. Erona on myös että avohuollon perhetyö sijoittuu perheen kotiin eikä laitosympäristöön. (Myllärniemi 2007:83) Myllärniemi (2007:6-7) jatkaa kuvaamalla lastensuojelun perhetyötä siten että perhetyön keskiössä on vanhemmuuden tukeminen, perheen keskinäisen vuorovaikutuksen tukeminen ja perhedynamiikka. Perhetyötä määrittää usein lapsen etu jota pyritään turvaamaan läheissuhteiden jatkuvuudella, täten tavoitteiksi muodostuu usein vanhemmuuden ja perheen tukeminen. Perhetyön kohteena on usein perheen arki, perheen roolit, arjen sujuminen ja siinä jaksaminen. Tuki tarkoittaa käytännössä esimerkiksi

konkreettista apua arjessa, neuvontaa ja ohjausta. Vanhemmuutta tuetaan niin että se vastaisi lapsen tarpeisiin riittävällä tavalla.

Sijoitus lastenkotiin vaikuttaa koko perheeseen ja se aiheuttaa usein kriisin. Sijaishuollon perhetyöllä voidaan pyrkiä vanhemmat näkemään sijoitus uutena mahdollisuutena ja tätä kautta korjata voimavaroja kuluttavia tunteita jotka liittyvät sijoitukseen. Hyvät yhteistyörakenteet ovat sijaishuollossa tehtävän perhetyön keskeisiä tavoitteita. Työskentelylle tulisi olla selvä vastuunjako. Sijaishuollon perhetyössä pyritään alkuun käsittelemään sijoitukseen liittyviä tunteita ja auttamaan vanhempia hyväksymään sijoitusratkaisua. Lapsen onnistuneen sijoituksen kannalta on tärkeää että vanhemmat hyväksyvät tilanteen ja suhtautuvat hyväksyvästi sijoituspaikkaan. Lapsen ja perheen välistä yhteydenpitoa tuetaan ja vanhempien mahdollisuus osallistua lapseen liittyvään päätöksentekoon on tärkeää. Toimiva yhteistyö vanhempien kanssa auttaa lasta kiintymään sijaishuoltopaikkaan. Kiintyminen antaa lapselle mahdollisuuden tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen. Sijoituksen loppuvaiheessa, kun puhutaan kotiutuksesta, on tärkeää mahdollistaa lapsen osallistuminen perheen arkeen riittävillä tukitoimilla. Tässä kohtaa on myös tärkeää luoda yhteiset sopimukset siitä että mitä tulee tapahtua jotta lapsi voi muuttaa kotiin. Kotiin muuton jälkeen voidaan myös hyödyntää perhetyötä varmistukseksi siitä että kotiin muutto oli lapsen kannalta oikea ratkaisu. Perhetyötä voidaan hyödyntää myös nuoren siirtyessä jälkihuollon piiriin. (Järvinen ym. 2012:84–86)

2.3.2 Perhetyön teoreettinen tausta

Lastensuojelun perhetyö ei sitoudu mihinkään tiettyyn teoriaan, vaan lähestymistavat määräytyvät tilanteen mukaan. Työkäytäntöjen otteet voidaan Myllärniemen (2007:36–41) nimetä perhetyön käyttöteorioiksi. Myllärniemi nostaa esille systeemisen perhetyön, ratkaisukeskeisen työtteen, arvioinnin lapsen tapeista ja vanhemmuudesta. *Systeemisellä* perhetyöllä hän tarkoittaa että perheen tilannetta tarkastetaan siltä kantilta että jokainen perheenjäsen vaikuttaa toinen toiseensa. Perhe on systeemi jonka yksilöiden voimavarat otetaan huomioon muutosprosessissa ja ajatuksena on että yksilöt voivat tukea toinen toisiaan tässä prosessissa. Työskentely ei Myllärniemen ole täysin ”puhdasta” koska on selvää että kaikki perheen jäsenet eivät ole tasavertaisia. Perhetyössä keskitytään lapsen tarpeisiin ja vanhemman vastuusta vastata näihin, esimerkiksi parisuhdeongelmat

jätetään toissijaisiksi. Kaija Klapin (2005:88) mielestä hoito- ja kasvatustyössä näkyy strukturaalisen perheteorian vaikutus. Strukturaalinen perheteoria viittaa samaan kuin systeeminen perhetyö; perhetyössä korostetaan lapsen ikätason mukainen vastuu, valta ja huolenpito.

Kuten jo nimi itsessään kertoo, pyritään *ratkaisukeskeisellä perhetyöllä* keskittymään perheen ongelmiin ja niiden ratkaisemiseen. Myllärniemi nostaa esille että vaikka usein perheen ongelmat johtuvat vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmista, ei perhetyöllä ole tarkoitus ratkaista niitä. Ratkaisukeskeinen perhetyö keskittyy asioihin jotka lisäävät arjen sujuvuutta. Vanhemmuuden arviointi on keskeistä lastensuojelun perhetyössä. *Vanhemmuuden arviointi* ei keskity vanhemman tietoon ja taitoihin, vaan on kyse vanhemman kyvystä vastata lapsen hyvinvoinnista ja miten vanhemman toiminnat vaikuttavat lapseen. Arviointia voidaan toteuttaa tarkastamalla lapsen perustarpeiden ja vanhemman perustehtävien toteutumisen avulla, esimerkiksi tarkastamalla fysiologisten tarpeiden täyttymistä tai vanhemman kykyä lukea lapsen tunteita ja opettaa näiden tunteiden hallintaa. (Myllärniemi 2007:36–41)

Raija Hovi Palsa (2011), johon on jo aikaisemmin viitattu, liittää perhetyön sosiaalipedagogikaan käytännön toimintaan. Hän käyttää termiä arkilähtöinen perhetyö jonka tavoitteena on perheen oma ymmärrys arjesta ja sen paremmista mahdollisuuksista. Arkilähtöisellä työotteella arkea pyritään parantamaan perheen omia voimavaroja hyödyntäen.

2.3.3 Dialogi ja voimaannuttaminen – sosiaalipedagogiset piirteet perhetyön taustalla

Jotta sijaishuoltoapaikan ja vanhempien välinen yhteistyö sekä perhetyön tavoitteiden saavuttaminen voisi olla mahdollista, on vanhempien kanssa tehtävät töitä. Yhteistyö tässä kontekstissa tarkoittaa vuorovaikutusta työntekijän kanssa ja kohtaamisia välillä vaikeiden asioiden parissa. Perhetyötä toteutettaessa työntekijällä tulee olla tietynlaisia valmiuksia jotta suhde vanhempaan voidaan perustaa. Arvostuksen ja kunnioituksen lisäksi dialogisuus ja voimaannuttaminen on piirteitä joita työskentelyssä on tärkeää huomioida.

Dialogi on keskustelemista ja kuuntelemista, yhteisen ymmärryksen saavuttamista. Jo pelkästään se että joku tarjoutuu kuuntelemaan, on voimaannuttavaa. Dialogisuuden peruslähtökohtina ovat kunnioitus, kiinnostus ja myötätunto. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos) Dialogi on keskustelua kahden tai useamman henkilön välillä. Tavoitteena on luoda ymmärrystä jostain asiasta sisäisen dialogin ja muiden kanssa keskustelemalla, luoda käsitys. Käsitteiden ei välttämättä tarvitse olla yhteinen. Keskustelu on avain tehdä työtä sopivasti erilaisilla. Keskustelu ei pelkästään ole puhetta. Kuuntelemalla voi rikastuttaa omia ajatuksia toisilla näkökulmilla ja puheella muodostetaan tai havainnoidaan omat ajatukset. (Eriksson & Arnkil 2009:37) Dialogisessa keskustelussa voi kokea mitä toinen on kokenut ja miltä hänestä juuri nyt tuntuu. Jos puhujaa kuullaan, mahdollistuu puhujalle tilaisuus ymmärtää mistä hän on juuri puhunut, miten hän kokee asian ja mitä hän ajattelee siitä. Toisin sanoen puhujan kertoessaan omista kokemuksistaan ja tunteistaan voi hän muokata näitä ja tulla enemmän itsetietoiseksi. (Seikkula & Arnkil 2009:99–100) Keskusteluun osallistuvaa kuuntelemalla voidaan henkilön resursseja lisätä. Kokemus muiden käsityksistä voi muokata omaa ajatusmaailmaa ja siten olla voimaannuttava kokemus. (Seikkula & Arnkil 2009:106)

Lastenkodin henkilökunnalta voi odottaa valmiutta dialogiseen kanssakäymiseen. Dialogin avulla työntekijä pyrkii samaan kuvan lapsen, vanhemman ja perheen tilanteesta. Eriksson ja Arnkil nostavat esille tärkeän asian yhteisen käsityksen saavuttamisesta; sen ei aina tarvitse olla sama. Oleellisesti tärkeämpää on luoda ymmärrystä toisen tilanteesta ja sitä kautta mahdollistaa molemmanpuoleinen voimaantumisen ja ajatusmaailman rikastuminen.

Lapsen huostaan oton aikana on tärkeää tukea sekä lasta että perhettä. Perheen hyvinvoinnin ja mahdollisen jälleenyhdistämisen kannalta on äärimmäisen tärkeää vahvistaa perhettä niin perheenä kuin yksilöinäkin. *Voimaannuttamista* sosiaalityössä voi käyttää niin yksilöiden, ryhmien kuin yhteisöjenkin kanssa. Voimaannuttaminen (engl. empowerment) on nostanut päätään viime vuosikymmenien aikana. Sosiaalityön piirissä tämä on tarkoittanut enemmän keskittymistä voimavaroihin, jättäen ongelmakeskeisen työskentelyn taakseen. (Törrönen ym. 2013:23) Tämä tarkoittaa että yksilön omia voimavaroja pyritään vahvistamaan jotta hän kykenisi itse vastaamaan omasta elämästään. Am-

mattilaisen tehtävänä on luoda asiakkaalle sellaiset edellytykset että oman elämän hallinta mahdollistuu. Tämä tarkoittaa myös yksilön vahvistamista siten että hän näkee omat mahdollisuutensa ja uskoo että pystyy parantamaan tilannetta. (Askheim & Starrin 2007:216)

Dennis Saleebeyn (1996:297) mielestä tämä haastaa ammattilaisen kykyä nähdä yksilön tai perheen yksilöllisesti, ottaen huomioon yksilön tai perheen subjektiiviset voimavarat, osaamiset, mahdollisuudet, toivot ja arvot. Voimaannuttamisen työkaluna toimii dialogisuus, erityisesti kuunteleminen. Asiakkaan oman tarinan kuunteleminen on tärkeää, oli asiakkaan tausta mikä tahansa.

Miley ym. (2013:23) tuovat esille konkreettisesti miten pienillä muutoksilla voidaan keskustelusta luoda voimaannuttavan. Ongelma sanan sijaan voi käyttää sanaa haaste. Poikkeavuuden sijaan voi käyttää sanaa voimavara ja sen sijaan että keskitytään menneisyyteen, nostetaan katse tulevaan.

2.3.4 Korjaava perhetyö

Mervi Uusimäen (2005:190) mukaan sijaishuollon korjaava perhetyö sijoittuu palvelujärjestelmässä viimeiselle tasolle. Tasoille yksi ja kaksi sijoittuvat perhepalveluiden tukitoimet kotihoito ja perhepalvelu. Kolmas taso on perhetyö jolloin lastensuojelun asiakkuus on jo alkanut ja työskentely on pitkäkestoista ja tukea tarjoavaa. Viimeinen, neljäs taso, on korjaava perhetyö. Korjaava perhetyö tehdään sijaishuollon kautta. Palveluntarjoajina toimivat erityispalvelut ja järjestöt, päävastuu on sosiaalityöllä. Korjaava perhetyö korjaa ongelmia perhetyön, neuvonnan, huollon tai terapian kautta. Interventio perheen yksityisyyteen lisääntyy tasojen myötä ja on vahvimmillaan tasolla neljä. Sijaishuollosta käsin tehtävä perhetyö kuuluu myös Myllärniemen (2007:8, 12) mukaan lastensuojelun erityispalveluihin. Perhetyö on tuolloin korjaavaa ja kuntouttavaa. Asiakkuus keskittyy enemmän lapsen etuun ja kyseessä on interventio perheen elämään, kun sijaishuoltoa edeltävät tukitoimet toimivat enemmän tuen antajina. Myllärniemen mielestä interventio perheen yksityiselämään on elementti joka tekee työstä korjaavaa. Lastensuojelun käsikirjassa Mikko Reijonen ym. (2013) mukaan ”korjaavalla perhetyöllä tarkoitetaan lastensuojelullista, suunnitelmallista ja tavoitteellista perheen tilanteen

selvittelyä ja yhdessä sovittuihin muutoksiin tukemista.” Hänen mukaan korjaavaa perhetyötä käytetään kriisitilanteissa jolloin perhetyö on vahvasti tukevaa ja kontrolloitua. Perhetyön hän jakaa ennaltaehkäisevään ja korjaavaan perhetyöhön. Niin kuin Myllärniemi ja Reijonen, Kaija Klap puhuu myös korjaavasta perhetyöstä sijaishuollon yhteydessä. Klabin (2005:87) mielestä korjaava kokemus viittaa siihen että jotain on mennyt rikki. Kun lapsen elämää katsotaan tästä näkökulmasta, on sijaishuollossa tavoitteenmukaista keskittyä selvittämään traumaattisiin kokemuksiin liittyvät asiat, löytää toimivia suhteita lapsen läheisiin tai saada yksi toimiva ihmissuhde, parantaa lapsen omanarvontunnetta ja sosiaalisia taitoja sekä tehdä niin sanotusti sovinto perheen kanssa.

2.3.5 Perhetyössä kohdatut haasteet

Lastensuojelun perhetyö asettuu usein viimeisimmäksi, ongelmia korjaavaksi työksi. Perheillä pitää usein olla useampia ongelmia ennen kuin heidät ohjataan lastensuojelun perhetyön asiakkaiksi. (Myllärniemi 2007:23)

Lastensuojelun asiakasperheillä voi usein olla monta eri ongelmaa joka vaikeuttaa perhetyötä. Ongelmia voi tuottaa muun muassa seuraavat asiat: yksinhuoltajuus, uusioperhe, vanhempien ammattikoulutuksen puuttuminen, työttömyys, päihde- ja mielenterveysongelmat, taloudellisesti vaikeudet, sosiaalinen eristyneisyys, pitkäaikaisia sairauksia, parisuhdevaikeuksia ja heikot kokemukset vanhemmuudesta. Elämäntyylinä voi olla suunnittelemattomuus ja impulsiivisuus. Ei ole myöskään harvinaista että tämä moniongelmaisuus kulkee sukupolvesta toiseen. (Karppinen1999:71) Myllärniemi (2007:6) mainitsee että on yritetty välttää ajatusta että jokin tietty perhemuoto olisi ongelmien alku, mutta on näyttäytynyt että yksinhuoltajilla on lisääntynyt tuen ja perhetyön tarpeet.

Haastavana tehtävänä sijaishuollon perhetyössä on löytää inhimillinen käsitys perheen menneisyydestä. Tarkoituksena ei ole nähdä yhtä henkilöä vaan keskittyä näkemään koko perhe osana yhteisöllistä vuorovaikutuksen kehää. (Klap 2005:80)

2.3.6 Vanhemmuus ja jaettu vanhemmuus

Kun lapsi sijoitetaan kodin ulkopuolelle, rajoitetaan vanhemman oikeuksia päättää lapsen asioista. Vanhemmuus ei tähän kuitenkaan lopu, vanhempi on edelleen lapsen huoltaja. Huostaan ottavan kunnan sosiaalitoimi vastaa lapsen asuinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta ja huolenpidosta. (Lastensuojelu.info) Onnistuneen sijoituksen kannalta on tärkeää että vanhemman rooli vanhempana ja huoltajana on selkeä. Perhetyössä korostuu lapsen oikeus vanhempaansa ja lapsen ja vanhemman suhteen ainutlaatuisuus. Vanhemman kokemus kuulluksi tulemisesta lapsen asioissa voi voimaannuttaa lasta ja perhettä. On myös tärkeää että vanhempien tieto omasta roolista vanhempana ja huoltajana on selvää. Sekä lapselle että vanhemmalle on hyvä antaa mahdollisimman paljon osallistua päätöksentekoihin. Selvät sopimukset vanhemman, lapsen ja läheisten toiminnasta ovat oleellisia tavoitteiden toteutumiseksi. (Järvinen ym. 2012:84–86)

Sijaishuollossa käytetään usein termiä jaettu vanhemmuus. Usein tämä tarkoittaa vanhemmalle ja työntekijälle eri asioita. Huostaanoton tavoitteet määrittelevät jaettua vanhemmuutta ja sen sisältöä. Tavoitteet vaihtelevat sijoituspaikan ja sijoituksen keston myötä. Kaija Klap (2005:90) erittelee jaetun vanhemmuuden merkitystä kolmesta eri näkökulmasta, mitä se tarkoittaa sijoitetulle lapselle, sijoitetun lapsen vanhemmalle ja hoitavalle taholle (taulukko 1).

Taulukko 1. Jaetun vanhemmuuden merkityksiä (Klap 2005:90)

Sijoitetun lapsen kannalta	Vanhemman kannalta	Lasta hoitavan yksikön kannalta
Kokemus vanhemman kiinnostuksesta	Kokemus osallisuudesta lapsen hoitoon ja kasvatukseen	Oman roolin mitoittaminen vastaamaan juuri tämän yhteistyöasetelman tarpeita
Kokemus hoitavan yksikön ja vanhemman välisestä yhteistyöstä	Ajan tasalla pysyminen lapsen kasvun ja kehityksen suhteen	Vanhemman näkemysten kuuleminen mahdollistaa niiden esille nostamisen ja tutkimisen yhdessä
Kokemus jatkuvuudesta	Uusien mahdollisuuksien näkeminen ja menneisyyden tapahtumien jäsentäminen	Lapsen elämänhistorian ja tulevaisuuden mahdollisuuksien pohdinta ja selkiintyminen
Kokemus vanhemman merkityksellisestä roolista ja arvostuksesta, kokemus auktoriteetista	Tuen saaminen ja antaminen ongelmatilanteissa	Vanhemman kykyjen ja voimavarojen vahvistaminen sekä tuen antaminen ja saaminen
Ajantasainen käsitys vanhemman käsityksistä ja odotuksista	Käsitys lapsen odotuksista ja toiveista sekä lasta hoitavien aikuisten kannasta	Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen ja erilaisia näkemyksiä sisältävän keskustelun ylläpitäminen
Tietoisuus vanhemman läsnäolosta	Tietoisuus arjen käytännöistä ja toimintamalleista	Avoimuuden ja luottamuksellisen ilmapiirin ylläpitäminen

3 TOIMINTATUTKIMUS TUTKIMUSMENETELMÄNÄ

Opinnäytetyössä on käytetty toimintatutkimuksellista lähestymistapaa. Toimintatutkimus keskittyy Töölön lastenkodin perhetyön kehittämiseen ja työn sisällön selkeyttämiseen. Samanaikaisesti asiasta on kerätty lisätietoa aikaisemmista tutkimuksista jotka kä-

sittelevät huostaan otettujen lasten vanhempien kokemuksista ajasta huostaanoton jälkeen.

3.1 Toimintatutkimus

Toimintatutkimusta ei voi kutsua tutkimusmenetelmäksi, vaan kyseessä on tutkimuksellinen lähestymistapa. Tunnusomaista toimintatutkimukselle on että tutkimuksen lomasuora pyritään kehittämään toimintaa. Kehitys on välitöntä ja sillä on tutkittavaan asiaan suora käytännöllinen vaikutus. Päämääränä ei ole pelkästään tutkiminen vaan asian samanaikainen kehittäminen. (Heikkinen 2001:170) Tutkimusstrategialla pyritään vastaamaan johonkin tiettyyn käytännössä huomattuun ongelmaan tai kehittämään olemassa olevaa toimintaa (Metsämuuronen 2008:29). Aaltola ja Syrjälä (1999:17–18) ovat sitä mieltä että koska toiminnan kehittäminen ei koskaan lopu, on toimintatutkimus prosessinomainen. He nostavat esille että tarkoitus ei ole välttämättä luoda uutta, vaan ymmärtää vanhaa uudella tavalla.

Tutkimuksen keskeisiin piirteisiin kuuluu myös reflektiivisyys. Reflektiivisellä ajattelulla pyritään ymmärtää toimintaa ja sitä kautta kehittämään sitä. Tutkimuksen vaiheet määräytyvät usein seuraavanlaisesti: suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Kun nämä vaiheet laitetaan jatkuvana janana peräkkäin, muodostuu toimintatutkimuksen spiraali. Spiraali kuvaa että kehitys on jatkuvaa ja että toiminta ja ajattelu liittyvät toisiinsa (Aaltola & Valli 2001:170–179)

Toimintatutkimuksessa saavutetaan tietoa joka on tulkintaa esimerkiksi tutkijan näkökulmasta. Tutkijan tulee tosin ottaa huomioon tutkimuksen muut osapuolet. (Aaltola & Valli 2001:170–179) Usein korostuu koko yhteisön näkökulma ja heidän osallistuminen tutkimukseen (Aaltola & Syrjälä 1999:49). Käytännössä tutkimusta voi tehdä yksittäinen henkilö, mutta yleensä on kyseessä koko työyhteisön muutosprosessi jolloin kaikkien osapuolien sitoutuminen on tärkeää (Metsämuuronen 2008:29)

3.2 Toimintatutkimuksellisen lähestymistavan valinta

Tilaaaja halusi että perhetyön kehittämiseen ja työn sisällön selkeyttämiseen osallistettaisiin koko henkilökuntaa. Syy tähän oli että tilaaaja ja minä olimme sitä mieltä että työryhmän osallistaminen antaisi suurempaa antia kuin jos olisin tehnyt sitä yksin. Heikkinen on laatinut listan yhdessä Jyrki Jyrkämän (Heikkinen 2001:183) kanssa toimintatutkimuksen kriteereistä. He meinaavat että väljästi tulkittuna kaikkia sosiaalitieteellisiä tutkimuksia voidaan kutsua toimintatutkimuksiksi, koska useimmiten tutkimusten tavoitteina voidaan nähdä kehittäminen, ei pelkästään asian tutkiminen. Kriteerit jotka tekevät tästä opinnäytetyöstä toimintatutkimuksellisen ovat seuraavat: toimin yhteisössä jossa pohditaan ja kehitetään työtä, tutkijana pyrin kehittämään vaihtoehtoja ongelmien ratkaisemiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi, rinnastan tutkimuksen aikaisempaan tietoon ja tarkoituksena on kokeilla niitä käytännössä. Metsämuuronen (2008:30) nostaa esille myös viisi eri tilannetta jolloin toimintatutkimus on paikallaan. Näistä viidestä tilanteesta kahta voi käyttää tämän työn tutkimusstrategian valinnassa; ”kun pyritään löytämään lääke tietyssä tilanteessa havaittuun ongelmaan ja kun halutaan lisätä työskentelyyn uusia näkökulmia.” Toisin sanoen on perusteltua käyttää tämänkaltaista lähestymistapaa koska tällä työllä pyritään ratkaista lastenkodin perhetyön epäselvyys ja sitä halutaan kehittää asiakasystävällisempään suuntaan.

3.3 Toimintatutkimuksen toteutus

Toimintatutkimus eroaa muista tutkimustavoista usein siten että tutkimuksen tuottaa tutkija joka ei ole objektiivinen sanan varsinaisessa merkityksessä vaan tutkija on osallisena yhteisössä jota hän tutkii ja tutkimuksesta saatu tieto on tulkinta tutkijan omasta näkökulmasta. Tiedon tuottamisessa tutkijan on kuitenkin syytä ottaa muita yhteistyötä mukaan. On tärkeää tuoda esille tutkijan suhde tutkittavaan ilmiöön. (Heikkinen 2001:179) Lähestymistavan käyttö edellyttää että työyhteisö on valmis tarkastelemaan omaa toimintaa ja halukas oppimaan tutkittavasta osa-alueesta enemmän. Lähestyessä toimintatutkimusta tästä näkökulmasta voi sanoa että kyseessä on koko työyhteisön yhteinen oppimistapahtuma. (Kiviniemi 1999:65)

3.3.1 Lastenkodin perhetyön kehittäminen ja selkeytys

Toimintatutkimuksella haen selvyyttä tutkimuskysymykselle mitkä ovat Töölön lastenkodin perhetyön tavoitteet ja mitä perhetyö sisältää? Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on keskittyä toimintatutkimuksen kahteen ensimmäiseen vaiheeseen; suunnitteluun ja toimintaan. Perhetyön kehittäminen ja siihen liittyvän työn sisällön selkeytys oli jo opintojeni alussa lastenkodilla ajankohtaista. Perhetyöstä puhuttaessa oli tullut selkeästi esille tarve konkretisoida sitä jotta se ei tuntuisi irralliselta osastolta arjen keskellä tehtävästä työstä. Kehitystyöhön olen osallistanut lastenkodin henkilökuntaa, koska useamman ihmisen näkökulma asiasta tekee työstä minun mielestäni laadukkaampaa ja antaa työntekijöille mahdollisuuden vaikuttaa omaan työhön.

Aloitin tämän työn syksyn 2013 työpaikkakokouksessa, johon osallistui koko lastenkodin henkilökunta. Aiheena oli Töölön lastenkodin perhetyö, työn sisältö ja tavoitteet.

Lastenkodin *perhetyön tavoitteita* ei ollut aikaisemmin laadittu. Työyhteisöömme kuului tällä hetkellä 17 työntekijää. Ryhmä jaettiin ensin kahteen yhtä suureen ryhmään. Lastenkodin johtaja veti toista ryhmää ja minä toista. Aiheena olivat perhetyön tavoitteet, uhkat ja olettamukset. Tavoitteet löytyvät liitteestä 1.

Tavoitteita tuli yhteensä 14. Niitä tutkiessa huomaa että ryhmät loivat samansuuntaisia tavoitteita. Työryhmä toivoi että tavoitteita ei olisi määrällisesti liian montaa. Tavoitteita vertaillen pystyin tunnistamaan yhtäläisyyksiä ja päällekkäisyyksiä joten tavoitteet pystyttiin supistamaan kahdeksaksi eri tavoitteeksi (katso liite 2). Työpaikkakokousten välissä tuli työryhmän kanssa puheeksi että tavoitteista oli unohtunut kokonaan lapsen ääni. Tästä syystä yksi tavoitevaihtoehto lisättiin. Nämä tavoitteet esittelin työryhmälle tammikuun 2014 työpaikkakokouksessa. Pyysin työryhmää pisteyttämään tavoitteet, jotta saisin kuvan siitä että mitkä tavoitteet tuntuvat tärkeimmiltä. Liitteessä 3 löytyy tehtävänanto ja tavoitevaihtoehdot.

Keskustelua herätti vaikeus valita että mitkä tavoitteista ovat tärkeimmät. Työryhmää puhututti myös se että osa tavoitteista tuntui menevän päällekkäin ja toivottiin että pienellä muokkaamisella kaikista tärkeimmät saataisiin mukaan. Pisteytyksen ja keskustelun

lun esimiesten kesken antoi perhetyölle neljä tavoitetta. Tavoitteet löytyvät kappaleesta Töölön lastenkodin perhetyö.

Lapsen sijoitus lastenkotiin perhetyön näkökulmasta on tärkeä näkökulma kun puhutaan perhetyön sisällön ymmärtämisestä. Perhetyöntekijän avulla olen saanut dokumentoitua mitä lapsen sijoitus eri vaiheissa tarkoittaa perhetyön näkökulmasta. Tekstin tarkoituksena on lisätä ymmärrystä miten perhetyö muuttuu sijoituksen eri vaiheiden mukaan. Teksti on suunnattu henkilökunnalle ja perheille.

Perhetyön sisällöstä ja toiminnoista keskusteltiin samassa työpaikkakokouksessa syksyllä 2013. Työn eri osa-alueiden selkeytyksen kannalta päätin käyttää ohjelmateoreettista lähestymistapaa hyödyntäen loogista viitekehystä (taulukko 2 s 48). Valitsin käyttämään viitekehystä kahdesta syystä. Looginen viitekehys antaa mahdollisuuden nähdä perhetyön kaikki osa-alueet yhdellä sivulla ja sitä voi myöhemmin hyödyntää käytännön työn arviointiin.

Sana ohjelma viittaa tässä yhteydessä toimintaan jonka jatkuvana tarkoituksena on luoda hyvinvointia. Interventiot voivat olla erisuuruisia, koskea yhtä ihmistä tai ryhmiä. (Blom & Morén 2007:32) Ohjelmateoriaa voidaan käyttää työkaluna arviointia toteuttaessa. Sen tarkoitus on luoda jonkun tietyn ohjelman toiminnot ja oletukset loogiseksi ketjuksi oletetuista tai todetuista tuloksista. Näin voidaan nähdä miten ohjelmassa käytetyt toiminnot vaikuttavat tuloksiin. (Blom & Morén 2007: 33–35)

Loogisella viitekehyksellä voi toimintojen vaikuttavuutta tuloksiin havainnoida. (Rogers 2011:123) Loogisia viitekehkyksiä löytyy erilaisia. Tässä arviointisuunnitelmassa käytetään viitekehystä joka löytyy teoksesta ”The Logical Model Guidebook: Better Strategies for Great Results”. Ohjelmateorialla voidaan myös selittää että miten intervention voidaan muuttaa tuloksiksi. Ohjelmateorialla pyritään järjestelmällisesti tutkimaan kaikki intervention osa-alueet. (Dahler-Larsen 2005:23). Suunnitelma perustuu Dahler-Larsenininkin esittämään kausaaliseen käsitykseen että ” jos a niin b”. Perusajatuksena on siis että interventio, tässä kohtaan perhetyö, johtaa tiettyihin tuloksiin. (2005:8) Tässä työssä ei kumminkaan ole tarkoitus arvioida työn vaikutusta, mutta mahdollisen tulevan arvioinnin kannalta, viitekehys oli mielestäni hyvä tehdä tässä vaiheessa.

Työpaikkakokouksessa kävin läpi loogisen viitekehysten, mikä sen tarkoitus on ja miten sitä voi käyttää. Lähdimme yhdessä miettimään että mitä sinne täytetään. Perhetyön visiona käytimme tiiviimpi yhteistyö vanhempien kanssa.

Looginen viitekehys ei yksinään kerro työn sisällöstä lukijalle juuri mitään. Olen avannut toimintoja ensin oman kokemukseni ja tietämykseni kautta. Tämän jälkeen olen käynyt yhdessä oman työryhmäni kanssa ne läpi keväällä 2014. Tekstiä on muokattu toiveiden mukaan. Toimintojen avaaminen työryhmää hyödyntäen on myös mahdollistanut hiljaisen tiedon esiintuomisen.

3.3.2 Vanhempien tarpeiden selvittäminen sisällönanalyysillä

Laadullista tutkimusprosessia voi kutsua oppimisprosessiksi jossa tutkija kerää aiheesta lisää tietoa tutkimuksen lomassa. Aineiston keruussa tulisi käyttää menetelmiä jotka vievät tutkijaa lähemmäksi tutkittavaa aihetta. Tyypillisiä aineiston keruussa käytettyjä menetelmiä ovat havainnointi, haastattelu ja dokumentit toiminnasta. (Kiviniemi 1999:74–75) Lastenkodin perhetyön kehittämisessä ja työn sisällön selkeyttämisessä on hyödynnetty lastenkodin työryhmää. Vastatakseni tilaajan toiveisiin oli aiheellista selvittää myös asiakkaiden näkökulmaa aiheesta. Tämä osio tutkimuksesta on tehty keräämällä tietoa aikaisemmista tutkimuksista ja analysoimalla niitä sisällönanalyysillä.

3.3.3 Menetelmän valinta, aineiston haku ja valinta

Lapsen huostaanotto on varmasti kaikille vanhemmille tunteita herättävä kokemus. Koen aiheen olevan arkaluonteinen joten päätin hyödyntää aikaisempia tutkimuksia aiheesta. Päätin selvittää vanhempien tuen tarpeita aikaisemmista tutkimuksista käyttäen sisällönanalyysiä. Laadukkaamman materiaalin saamiseksi olisi voinut olla perusteltua kerätä aineistoa käyttämällä haastattelua menetelmänä. Perustelen valintaani sillä että olen esimiesasemassa lastenkodilla ja koen että en voi haastatella lastenkotimme vanhempia siitä työstä mitä olen itse mukana tekemässä. Koen että asettaisin heidät vaikeaan asemaan ja uskon että usea vanhempi voi ajatella että rehellisten vastausten antaminen voi vaikuttaa negatiivisesti lapsen sijoitukseen. Pohdin vaihtoehtoa haastatella muiden sijoi-

tuspaikkojen vanhempia, päätin luottaa siihen että saan tarvitsemani tiedon sisällönanalyysillä. Jos haastatteluja aiheesta ei olisi löytynyt, olisi ollut enemmän perusteluta suorittaa aineiston keruu haastattelemalla vanhempia.

Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi olisi voinut yhdistää määrällisiä ja laadullisia menetelmiä. Tosin moni tutkija on sitä mieltä että menetelmät on pidettävä erillään. (Metsämuuronen 2008:59) Määrällinen tutkimus olisi voinut toimia pohjana laadulliselle tutkimukselle. Määrällisen tutkimuksen tulos antaa tutkijalle paremman kuvan tutkitavasta aiheesta ja auttaa tutkijaa keskittymään oikeisiin asioihin laadullisessa tutkimuksessa. (Holmes & Solvang 1991:94) Tästä näkökulmasta olisin voinut ensin tehdä määrällisen sisällönanalyysin materiaalista ja sitten paneutua esille tulleisiin aiheisiin laadullisen sisällönanalyysin avulla. Määrällinen analyysi ei näin pienessä tutkimuksessa kannata. Uskon että isompien määrien analysoinnissa tämä voisikin olla hyvä vaihtoehto, jotta materiaalin käsittely helpottuisi.

Keskeisiä tutkimuksia sisällönanalyysiä varten olen etsinyt eri yliopistoiden aineistohauista ja käyttämällä hakumootteita Google, Google Scholar, EBSCO ja Arto. Hakusanoina olen käyttänyt muun muassa huostaanotto, sijaishuolto, lastensuojelun perheytyö, vanhempien kokemus sijaishuolto ja family work. Liitteenä 4 löytyy taulukko miten olen materiaalia etsinyt. Aikaisemmin mainitsemani Miia Pitkäsen vuonna 2011 tehty käytäntötutkimus kuuluu uusimpiin tutkimuksiin vanhempien kokemuksista huostaanotosta. Ninja Laitisen pro gradu valmistui vuonna 2013 ja on uusin teos jota olen käyttänyt.

Saadakseni mahdollisimman uusia tutkimuksia, rajasin hakua aluksi etsimällä tutkimuksia vuodesta 2008 eteenpäin. Syynä tähän oli että uusi lastensuojelulaki tuli voimaan vuoden 2008 alussa. Totesin että en löydä riittävästi aineistoa, joten hakua on sitten rajattu hakemalla tutkimuksia vuodesta 2005 tai uudempia. Etsin tutkimuksia jotka liittyvät nimenomaan vanhempien kokemuksiin sijaishuollosta, niin alkuvaiheesta kuin myöhemmästä vaiheesta. Koska avohuollon tukitoimet ja työn rakenne ovat kovin sijaishuollosta poikkeavia. Jätin myös pois työt jotka selkeästi liittyvät sijoituksista perhekotiin. Olisin halunnut rajata materiaalini vanhempiin joilla lapsi on sijoitettuna laitokseen, mutta totesin tämän antavan liian pienen materiaalin. Tutkimusta varten on et-

sitty tieteellisiä artikkeleita, pro gradu tutkielmia ja väitöskirjoja. Syyt joiden takia löydettyä aineistoa jätettiin pois olivat muun muassa aineiston vahva sidos avohuollon tukitoimiin, perhesijoituksiin, otsikot eivät viittaneet tämän tutkimuksen aiheeseen, työ oli ammattikorkeakoulussa tehty opinnäytetyö tai yllä olevat valintakriteerit eivät täyttyneet. Liitteenä 5 löytyy tarkempi liite valituista tutkimuksista.

3.3.4 Sisällönanalyysi

Materiaaliani käsittelen sisällönanalyysillä. Käyttäen sisällönanalyysiä tutkimusmenetelmänä voi saada koostetusti tietoa laajemmastakin aiheesta ja tuloksena tiivistettynä tai kategorisoituna tietoa tutkimuskohteesta (Elo & Kyngäs 2007:108)

Tutkimuskohteessa on pitkälti kysymys sosiaalisesta kanssakäymisestä. Lähestymistapa on täten konstrukttiivinen, eli ihmisen todellisuus on riippuvainen sen ympäristöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009:63) Työssäni aineiston pohjana on muiden tutkijoiden tekemät tutkimukset. Koska analyysissä on kyse minun tulkinnasta eri materiaaleista, on analyysi induktiivinen (Tuomi & Sarajärvi 2009: 95–96). Deduktiivista lähestymistapaa käytetään yleensä jonkin teorian testaamisessa. Induktiivisessa analyysissä tutkija lähtee käsittelemään materiaaliaan yksityiskohtia tarkastellen luodakseen yleisempää ja kokonaisvaltaisempaa käsitystä aineistosta. (Elo & Kyngäs 2007:109) Laadullista tutkimusta voi kritisoida myös tämän takia. On tutkijoita joiden mielestä uusi teoria ei voi syntyä havaintojen pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 95–96) Mutta koska tarkoitukseni ei ole luoda uutta teoriaa, koen että tutkimusmenetelmän valinta on sopiva.

Sisällönanalyysillä pyritään kuvaamaan tekstien sisältöä sanallisesti. Tässä sisällönanalyysi on aineistolähtöistä. Miles ja Huberman (Tuomi & Sarajärvi 2009: 103–110) ovat eritelleet aineistolähtöisen sisällönanalyysin kolmivaiheiseksi prosessiksi. Ensin aineisto pelkistetään, sitten se ryhmitellään ja lopuksi muodostetaan käsitteet. Tutkijan pitää tehdä päätös käyttääkö sanaa käsite vai kategoria. Usein uuden teorian luomisen yhteydessä suositellaan käytettäväksi sanaa käsite. (Elo & Kyngäs 2007:108) Käytän omassa tutkimuksessani kategorisointia. Kuten jo mainitsin, ei tarkoitukseni ole luoda uutta teoriaa, vaan keskityn etsimään tutkimuksista keskeisiä asioita. Sisällönanalyysiä tehden on

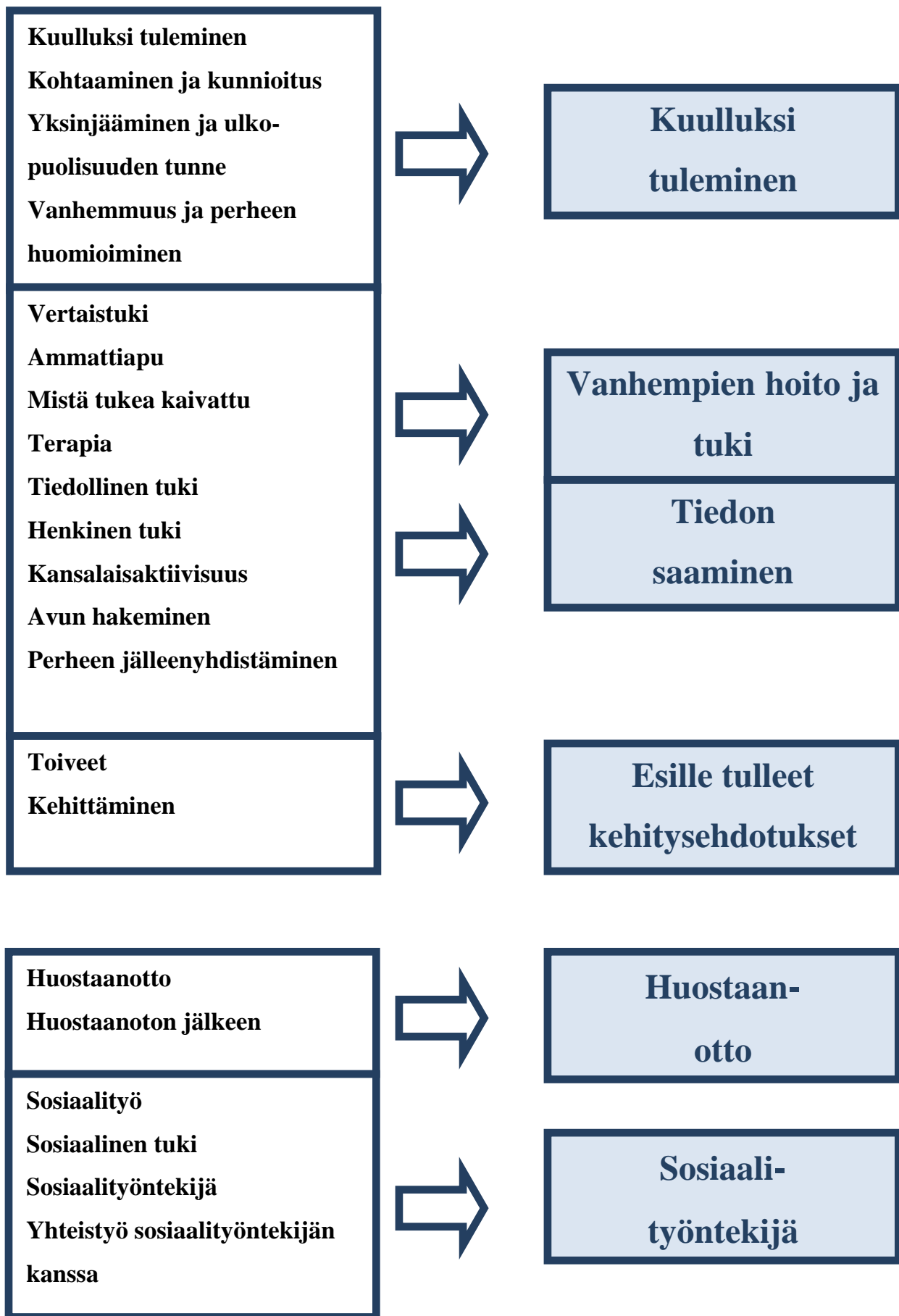
hyvä myös etsiä yhtäläisyyksiä ja eriävyyksiä. Syitä eriävyyksille on myös hyvä yrittää löytää. (Jacobsen 2007:139)

Analyysin eteneminen jakautuu Elon ja Kynkään (2007 109–111)mukaan kolmeen vaiheeseen; valmistautuminen, organisointi ja raportointi. Tutkijan on syytä päättää että etsiikö tekstistään selkeästi ilmaistuja asioita vai mahdollisesti piilevää tietoa. Valmistautumiseen kuuluu aineiston etsiminen. Aineistoa organisoidessa tutkija lukee tekstit useaan otteeseen ja pyrkii samaan selkeämpää kuvaa kirjoitetusta. Kolmannessa vaiheessa aineistoa aletaan kategorisoida.

Valmistautumisvaiheessa olen lukenut materiaaliini useamman kerran läpi. Olen keskittynyt tutkimuksissa osioihin jotka selkeästi liittyvät omaan tutkimukseeni. Materiaalia lukiessa tutkija yrittää saada kokonaisvaltaista ymmärrystä materiaalistaan (Elo & Kyngäs 2007:109)

Materiaalin organisoimisessa on kyse materiaaliin perehtymisestä, omien merkintöjen tekemisestä ja materiaalin kategorisoimisesta. Tutkija etsii materiaalistaan toistuvia asioita jonka jälkeen tekee tulkinnan siitä että mitkä asiat kuuluvat yhteen, eli samaan kategoriaan (Elo & Kyngäs 2007:111) Aineiston keräämisessä keskityin materiaalin läpikäymisessä aikaisempien tutkimusten tuloksiin, johtopäätöksiin sekä pohdintoihin. Tällä halusin saada esille mitä vanhemmat olivat kertoneet ja mitä tutkijat olivat tutkimuksessaan saaneet esille, en sitä mitä aiheesta oli jo aikaisemmin tiedossa. Tutkimusten teoreettisia osuuksia hyödynsin oman teoriapohjan luomisessa. Organisoidessani materiaaliini huomasin samojen asioiden toistuvan useassa tutkimuksessa. Tämä helpotti aineiston kategorisointia.

Pyrin myös löytämään eriävyyksiä, mutta niitä oli vähemmän havaittavissa. Kategorisoinnissa käytin hyväkseni otsikoita ja omia merkintöjä. Materiaalin läpikäymisen jälkeen aihealueita oli 30. Kun otin pois samat aihe-alueet ja päällekkäin menevät otsikot, jäljelle jäi 21. Alla, kuvio 4, voi nähdä miten tulkitsin mitkä kategoriat olivat keskenään samoja. Kategorioiden otsikot päätin tässä vaiheessa.

Kuvio 4. Aineiston kategorisointi

Kuten kuvasta näkyy jaoin tutkimuksen analyysin kuuteen kategoriaan; kuulluksi tuleminen, vanhempien hoito ja tuki, tiedon saaminen, esille tulleet kehitysehdotukset, huostaanotto ja sosiaalityöntekijä.

Päädyin jakamaan vanhempien tuen kahteen kategoriaan; vanhempien hoito ja tuki sekä tiedon saaminen. Tein erottelun koska mielestäni tiedon saaminen liittyi lapseen ja huostaanoton tiedolliseen puoleen, kun hoito ja tuki liittyivät vanhemman tarpeisiin. Tiedon saaminen oli lähes kaikissa tutkimuksissa esillä ja sai osakseen paljon kritiikkiä. Tästä syytä en sitä halunnut myöskään jättää pois.

Päädyin jättämään pois analysoinnistani kaksi viimeistä kategoriaa; huostaanotto ja sosiaalityöntekijä. Päädyin tähän koska koin että näiden aiheiden analysointi ei tuo lisäarvoa omalle tutkimukselleni. Töölön lastenkotiin sijoitetaan harvoin lapsia tai nuoria suoraan kotoa. Lapset tulevat vastaanottokodin kautta. Huostaanotto on vastaanottokodin aikana tuoreimmillaan ja siihen miten vanhemmat haluaisivat että heitä siinä kohtaa tuettaisiin ja autettaisiin, on tärkeä asia mutta ei aiheellinen tässä tutkimuksessa. Nostetakaan kumminkin esille että lapsen huostaanotto on vanhemmille useimmiten kriisi ja heitä on syytä tukea entistä enemmän kun huostaanotto tapahtuu. Jätin myös pois osion sosiaalityöstä ja sosiaalityöntekijästä. Kaikissa tutkimuksissa tuli kritiikkiä sosiaalityöntekijästä, hänen kiireestä ja työntekijöiden vaihtuvuudesta. Koen että en tällä tutkimuksella pysty vaikuttamaan vanhempien toiveisiin sosiaalityöntekijää kohtaan.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Gary Rolfe (2006:304–310) haastaa artikkelissaan ”Validity, trustworthiness and rigour: quality and the idea of qualitative research” lukijansa miettimään että voiko laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ja validiteettia arvioida ja mitata ennalta määrättyjen mittareiden mukaan. Hän esittelee eri ajatuksia asiasta ja toteaa itse lopuksi että koska tutkimukset ja tutkimusmenetelmät ovat niin erilaisia, pitäisi jokainen niistä arvioida erikseen. Samaa nostavat esille Tuomi ja Sarajärvi (2009:134–141). Tämän jälkeen he nostavat esille että tutkimuksen luotettavuus lisääntyy kun työn eri vaiheet ovat lukijalle selkeitä, niin syyt tutkimukseen kuin aineiston analyysi. Elo ja Kyngäs (2007:112) puolestaan nostavat esille analysointivaiheen tarkan kuvailemisen. Tutkijan tulee selvästi

tuoda esittää miten materiaalin analysointi on tehty. Graneheim ja Lundman tuovat samaa esille uskottavuuden ja tiedon siirtämisen laadullisen sisällönanalyysin luotettavuuden lisäämisestä. Uskottavuuden ensimmäisiä kohtia ovat tutkimusaiheen valinta ja tutkimusmenetelmän valinta. Oikean menetelmän ja materiaalin valinta on tärkeää uskottavuuden määrittelyssä. Tutkimustulosten esittely on myös luotettavuuden kannalta tärkeää. Tutkijan on oltava tarkka siitä mitä tutkimustuloksiin otetaan mukaan, mitä jätetään tutkimuksesta pois ja näiden asioiden selkeä perustelu. Tutkimuksen eteneminen on tärkeää jotta lukija voi luoda itselleen oman tulkinnan materiaalista (2003:109–110)

Pidän tutkimustani luotettavana. Olen pyrkinyt mahdollisimman selkeästi tuomaan kertomaan miksi olen päätenyt tutkimaan aihettani, mitkä ennakkoluulot minulla oli ennen työtä ja miten tutkimus on edennyt. Tutkimuksen luotettavuutta heikentää se että olen käyttänyt hyväksi muiden tutkijoiden aineistoa. Koska muiden tutkijoiden tutkimusten tavoitteet eivät välttämättä ole olleet samat kuin mitkä minun tavoitteeni tässä tutkimuksessa on ollut, voi olettaa että käyttämäni aineisto ei ole voinut olla täydellistä tähän tarkoitukseen. Toiseksi olen tulkinnut jo valmiiksi tulkittua tekstiä. Tekstin analysointi on tutkijan tasapainottelua oman näkemyksensä kanssa ja pyrkimyksestä analysoida teksti objektiivisesti. Tutkijan oma henkilökohtainen historia vaikuttaa materiaalin tulkitsemiseen. (Graneheim & Lundman 2003:111) Minun on mahdoton tietää miten käyttämieni tutkimusten sisällönanalyysit ovat ottaneet vaikutteita kirjoittajiensa taustoista. Olen pyrkinyt sisällyttämään ainoastaan laadullisesti hyvää materiaalia. Tutkijat ovat tutkimuksissaan noudattaneet hyvää tieteellistä käytäntöä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta).

Olen pyrkinyt noudattamaan hyvän tieteen käytäntöjä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta) Olen muun muassa tuottanut tietoa rehellisesti, tuonut avoimesti esille tilaajan ja työn tarkoituksen sekä olen selkeästi kirjannut tutkimuksen kulun ja lähteet.

4 TÖÖLÖN LASTENKODIN PERHETYÖ

Tässä kappaleessa esittelen kehittämishankkeen ensimmäisen osan tulokset jossa on kyse Töölön lastenkodin perhetyön kehittäminen ja selkeyttäminen. Nämä tulokset perustuvat työyhteisön kanssa tehtyyn työhön.

4.1 Lastenkodin perhetyön tavoitteet

- ***Vanhempien kanssa tehdään yhteistyötä avoimesti ja rehellisesti. Samaa toivotaan vanhemmilta.***
 - Tämä tarkoittaa että vanhempien kanssa otetaan avoimesti asioita puheeksi, niin lastenkodissa tapahtuvista asioista kuin perheeseen liittyvistä asioista. Avoimuus ja rehellinen yhteistyö on yksi tärkeimmistä lähtökohdista sijoituksen onnistumisen kannalta.
- ***Perheeseen pidetään tiiviisti yhteyttä. Vanhempia kuullaan lapsen elämän asiantuntijoina. Perhetyössä otetaan huomioon koko perhe, niin äidit ja isät kuin mahdolliset kotona tai muualla asuvat sisarukset. Läheisverkosto kartoitetaan ja näitä suhteita ylläpidetään ja tarvittaessa yritetään parantaa.***
 - Tiivis yhteydenpito tarkoittaa vanhemmille soittamista ja heidän tapaamista. Vanhempien mielipidettä kuunnellaan ja otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon lapsen kasvatuksessa. Muu perhe huomioidaan myös. Läheisverkosto kartoitetaan ja näitä suhteita ylläpidetään, ottaen huomioon vanhemman ja lapsen mielipiteet asiasta.
- ***Vanhempien kanssa luodaan samansuuntainen kasvatussuunta***
 - Samansuuntainen kasvatusta helpottaa lapsen oloa ja olemista lastenkodilla ja kotona. Yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi vanhempien kanssa keskustellaan säännöistä, rajoista ja arjen muista asioista. Sääntöjen ja rajojen ei tarvitse olla täysin samanlaisia, kasvattaa voi monella eri tavalla, mutta jonkinlainen yhdenmukaisuus pitää olla jotta lapsen on helpompi siirtyä kodin ja lastenkodin välillä.

- *Omahoitaja tuo esille lapsen edun ja äänen perheen kanssa työskentelyssä*
 - Omahoitaja on vastuussa siitä että lapsen etu ja lapsen mielipide tulee kuulluksi perhetyötä tehdessä. Tämä vastuuttaa omahoitajaa keskustelemaan omahoidettavan kanssa perheestä ja lapsen roolista sen jäsenenä.

4.2 Lapsen sijoitus Töölön lastenkotiin perhetyön näkökulmasta

Perhetyö aloitetaan heti lapsen muuttaessa Töölön lastenkotiin. Lapsen hoidon ja kasvatuksen rinnalle tehdään suunnitelma perhetyön toteutuksesta. Perhetyötä tekevät lastenkodin kasvattajat, vastaavat kasvattajat sekä perhetyöntekijä. Kasvattajilla ja perhetyöntekijöillä on omat vastualueet perhetyössä. Eli perhetyöllä tarkoitetaan sekä työtä jota kasvattajat tekevät vanhempien kanssa osastolta käsin ja työtä johon perhetyöntekijä osallistuu. Kasvattajilla, omahoitajilla on vastuu lapseen liittyvistä asioista kun taas perhetyöntekijä vastaa enemmän vanhemman tukemisesta.

Lastenkodin palvelurakenne pystyy huomioimaan hyvin perheiden erilaiset tarpeet. Perhetyöntekijä ja yhdistyksen perheteimiin kuuluvat työntekijät pystyvät tarjoamaan vanhemmalle tukea. Lastenkodin henkilökunnalla on koulutuksia joita voidaan hyödyntää perheiden kanssa työskentelyssä ja lastenkodin alueelta ja muualta löytyy tiloja joita voi tähän työskentelyyn hyödyntää. Perhetyön suunnitelma laaditaan yhdessä perheen kanssa ottaen huomioon myös kaikki kotona asuvat perheenjäsenet. Perhetyötä toteutetaan muun muassa säännöllisillä tapaamisilla, soitoilla ja yhteisillä kasvatussuunnitelmilla. Tapaamisia voidaan järjestää perheen kotona, lastenkodilla tai muussa sovitussa paikassa. Perhetapaamisilla voidaan käyttää keskustelun lisäksi erilaisia toiminnallisia menetelmiä. Lisäksi tarpeen mukaan järjestetään ryhmätoimintaa sekä perheviikonloppuja.

Perhetyön tavoitteena on sijoituksen alkuvaiheessa tutustua lapseen sekä hänen perheeseen ja läheisverkostoon. Perheellä on vuorostaan mahdollisuus tutustua lastenkotiin ja sen henkilökuntaan. Näin lapsen arjessa toimivat ihmiset tulevat vanhemmille tutuiksi. Tavoitteena on rakentaa luottamusta vanhempien, lapsen ja lastenkodin henkilökunnan välille. Alkuvaiheessa perhetyöntekijä auttaa tarvittaessa vanhemmuuden tukemisessa ja

tarvittavien asioiden käsittelyssä (esim. huostaanotto, sijoitus, vanhemmuus, perheen historia). Työskentelyn lähtökohtana on lapsen ja perheen voimavarojen ja mahdollisuuksien tukeminen.

Sijoituksen alkuvaiheessa ja myöhemmissäkin vaiheissa tavoitteena on turvata yhteydenpito lapsen ja hänen läheisten välillä. Vanhempia kuullaan lapsen elämän asiantuntijoina ja työskentelyn kautta etsitään yhteistä kasvatussuuntaa vanhemman ja lastenkodin yhteistyön pohjaksi. Tavoitteena on jakaa kasvatusvastuuta vanhempien ja lastenkodin välillä. Tätä tehdään esimerkiksi luomalla sopimuksia esimerkiksi yhteydenpidosta ja kotilomien pelisäännöistä tai osallistamalla vanhempaa lapsen arkisiin asioihin.

Sijoitusprosessin edetessä perhetyön yhtenä tärkeimpänä tavoitteena on molemmanpuoleinen avoin ja rehellinen yhteistyö vanhempien kanssa. Omahoitajat osallistavat perhetä lapsen arkeen ja ovat vanhemman ensisijainen apu arjen haasteiden parissa. Perhetyöntekijä taas tukee vanhemmuudessa, ohjaa tarvittaessa omien palveluiden piiriin ja auttaa käsittelemään lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyviä aiheita. Vanhempia kuullaan säännöllisesti lapsen elämän asiantuntijoina ja kasvatusvastuuta jaetaan vanhempien ja lastenkodin välillä.

Perhetyön suunnitelmaa tarkastetaan säännöllisesti perheen, lastenkodin henkilökunnan ja lapsen vastuusosiaalityöntekijän kanssa. Perhetyöllä arvioidaan aktiivisesti perheiden tilanteita ja muutostarpeita liittyen huostaanoton jatkamisen ja purkamisen edellytyksiin. Perhetyöntekijän palvelut tukevat myös sosiaalityöntekijää kotiuttamisselvityksessä, sijoituksesta kotiutuvan lapsen ja perheen jälleenyhdistämisessä. Tässä kohtaa voidaan suunnitella intensiivisempi perhetyön tukipaketti joka voi olla vanhempien ja lapsen tukena kotiutumisen onnistumiseksi.

Jos nuori itsenäistyy lastenkodista, on perhetyön tavoitteena tukea vanhempia itsenäistyvän nuoren vanhempina. Tavoitteena on käydä keskusteluja ja luoda toimintatapoja nuoren itsenäistymisen tueksi vanhemman voimavarat ja motivaatio huomioiden. Itsenäistymisen kynnyksellä nuorta kuullaan oman elämänsä asiantuntijana ja perhetyön tavoitteena on mahdollistaa yhteinen keskustelu nuoren odotuksista vanhempiaan kohtaan itsenäistymisen aikana ja täysi-ikäisenä aikuisena. Perhetyön tavoitteena on turvata

nuoren ja hänen läheisten yhteydenpitoa itsenäistymisen aikana sekä luoda pohjaa yhteydenpidolle myös täysi-ikäisyyden jälkeen.

4.2.1 Perhetyö eri sijoitusvaiheissa

Perhetyön sisältö ja tavoitteet vaihtelevat sijoituksen pituuden ja asiakassuunnitelman neuvottelussa päätettyjen tavoitteiden myötä. Perhetyö Töölön lastenkodissa eritellään kolmeen eri vaiheeseen; sijoituksen alkuvaihe, sijoituksen keskivaihe ja sijoituksen loppuvaihe. Sijoituksen loppuvaihe on jaettu kahteen osaan: kun kyseessä on kotiutus ja kun kyseessä on itsenäistyminen lastenkodilta. Vaiheista löytyy myös selkeyttävä kuva kappaleen lopusta.

Sijoituksen alkuvaihe

Sijoituksen alkuvaihe alkaa heti lapsen muuttaessa Töölön lastenkotiin. Alkuvaihe kestää noin ensimmäiset kuusi kuukautta, riippuen perheen tilanteesta.

Tavoitteet:

- Perheen tutustuminen Töölön lastenkotiin ja sen henkilökuntaan
- Henkilökunnan tutustuminen lapseen ja hänen perheeseen sekä läheisverkostoon
- Vanhempien kuuleminen lapsen elämän asiantuntijana
- Luottamuksen rakentaminen vanhempien, lapsen ja lastenkodin henkilökunnan välille
- Vanhempien tarpeisiin vastaaminen; vanhemmuuden tukeminen, osallistaminen lapsen arkeen, tarvittavien aiheiden käsittely yhdessä (esim. huostaanotto, sijoitus, vanhemmuus, perheen historia)
- Kasvatusvastuun jakaminen vanhempien ja lastenkodin välillä. Yhteisen kasvatussuunnan etsiminen
- Yhteydenpidon turvaaminen lapsen ja hänen läheisten välillä. Mahdollisten yhteisten sopimusten luominen yhteydenpidosta sekä kotilomien pelisäännöistä
- Perhetyön suunnitelman ja hoito- ja kasvatussuunnitelman tekeminen

Sijoituksen keskivaihe

Sijoituksen keskivaihe ajoittuu noin puolesta vuodesta eteenpäin.

Tavoitteet:

- Vanhempien tarpeisiin vastaaminen; vanhemmuuden tukeminen, osallistaminen lapsen arkeen, tarvittavien aiheiden käsittelyä yhdessä (esim. lapsen kasvu ja kehitys, vanhemmuus)
- Vanhempien kuuleminen lapsen elämän asiantuntijoina
- Kasvatusvastuun jakaminen vanhempien ja lastenkodin välillä
- Yhteydenpidon turvaaminen lapsen ja hänen läheisten välillä. Mahdollisten yhteisten sopimusten luominen yhteydenpidosta ja kotilomien pelisäännöistä
- Perhetyön suunnitelman tarkastaminen säännöllisesti

Sijoituksen loppuvaihe

Kun kyseessä on kotiutus

Lapsen huostaanottoa ja sen tarvetta tulee säännöllisesti tarkistaa. Kotiutukseen liittyvät asiat käsitellään asiakassuunnitelmanneuvotteluissa yhdessä lapsen, vanhempien, lastenkodin henkilökunnan ja lapsen vastuusosiaalityöntekijän kanssa. Lapsen sosiaalityöntekijä päättää huostaanoton jatkosta ottaen huomioon edellä mainittujen osapuolien näkemykset asiasta. Sosiaalityöntekijän päättäessä lapsen mahdollisesta kotiin muuttamisesta, voidaan perheelle tarjota intensiivisempää perhetyötä kotitilanteen ja kotiin muuttamisen arviointia varten.

Tavoitteet:

- Vanhempien tarpeisiin vastaaminen; vanhemmuuden tukeminen, tarvittavien aiheiden käsittelyä yhdessä (esim. kuinka kotiutumisen onnistuminen turvataan)
- Kotiutumisen edellytysten arviointia yhteistyössä perheen kanssa sekä yhteistyössä lapsen vastuusosiaalityöntekijän kanssa
- Vanhempien ja lapsen tukeminen kotiutumisen onnistumiseksi

Kun kyseessä on itsenäistyminen lastenkodilta

Nuoren sijoitus Töölön lastenkodissa päättyy pääsääntöisesti kun nuori täyttää 18 vuotta. Itsenäistyvällä nuorella tarkoitetaan yleensä noin 17 vuoden ikäistä nuorta. Perhetyö keskittyy tässä vaiheessa vanhemman tukemiseen keskittyen siihen että mitä vanhemmuuteen kuuluu nuoren itsenäistyvän elämässä.

Tavoitteet:

- Vanhempien tukeminen itsenäistyvän nuoren vanhempana
- Nuoren kuuleminen itsenäistymisen kynnyksellä, oman elämänsä asiantuntijana
- Yhteydenpidon turvaaminen lapsen ja hänen läheisten välillä
- Tarvittavien aiheiden käsittelyä yhdessä nuoren ja vanhempien kanssa (esim. kuinka vanhempi on nuoren tukena hänen täytettyään 18 vuotta)

TÖÖLÖN LASTENKODIN PERHETYÖN TOIMINNOT VAIHEITTAIN

ITSENÄISTYMINEN LASTENKODILTA

- Tapaamiset nuoren ja vanhempien kanssa

KASVATTAJIEN VASTUULLA
Yhteydenpito lapsen asioissa
Kausikooste

PERHETYÖNTEKIJÄN VASTUULLA
Yhteydenpito vanhempien asioissa

KOTIUTUS LASTENKODILTA

- Intensiivisempi perhetyö
- Kotikäynnit

KASVATTAJIEN VASTUULLA
Yhteydenpito lapsen asioissa
Kausikooste
Lapsen arkiasioista sopiminen

PERHETYÖNTEKIJÄN VASTUULLA
Yhteydenpito vanhempien asioissa
Perheviikonloput
Vanhemmuuden tukemiseen liittyvät asiat

SIJOITUKSEN KESKIVAIHE

- Tapaamiset eri kokoonpanoilla
- Säännölliset soitot
- Yhteinen toiminnallisuus
- Ruuanlaittoillat
- Lastenkodin järjestämät juhlat ja lapsen merkkipäivät

KASVATTAJIEN VASTUULLA
Yhteydenpito lapsen asioissa
Kausikooste
Lapsen arkiasioista sopiminen
Hoito- ja kasvatussuunnitelman päivitys

PERHETYÖNTEKIJÄN VASTUULLA
Yhteydenpito vanhempien asioissa
Perheviikonloput
Vanhemmuuden tukemiseen liittyvät asiat
Perhetyön suunnitelman päivitys
Vanhempien ryhmätoiminta

SIJOITUKSEN ALKUVAIHE

- Tapaamiset ja tutustuminen eri kokoonpanoilla
- Säännölliset soitot
- Kotikäynti
- Perheviikonloput
- Yhteinen toiminnallisuus
- Perhetyön ja hoito- ja kasvatussuunnitelman tekeminen

KASVATTAJIEN VASTUULLA
Yhteydenpito lapsen asioissa
Kausikooste
Lapsen arkiasioista sopiminen

PERHETYÖNTEKIJÄN VASTUULLA
Yhteydenpito vanhempien asioissa
Vanhempien haastattelu

Kuvio 5. Lastenkodin perhetyö vaiheittain

4.3 Töölön lastenkodin perhetyön osalliset, sisältö ja toivotut tulokset

Alta löytyy lastenkodin perhetyön looginen viitekehys. Ajatuksena on, kuten jo aikaisemmin mainittiin, antaa lukijalle ensisilmäyksellä selkeä kuva siitä kuka perhetyötä tekee, mitä resursseja lastenkodilla on tähän käytettävissä, mitkä ovat perhetyön konkreettiset tuotokset ja mitkä ovat ajatellut tulokset. Viitekehysten jälkeen löytyy ohjeistukset että mitä eri toiminnot tarkoittavat Töölön lastenkodissa.

Taulukkoa luetaan vasemmalta oikealle. Ohessa vielä otsikoiden selvennykset.

<i>Resurssit:</i>	Mitä resursseja lastenkodilla on perhetyöhön käytettävissä?
<i>Toiminnot:</i>	Mitä tekemällä perhetyön visiota pyritään toteuttamaan?
<i>Tuotokset:</i>	Mitä toiminnot tuottavat?
<i>Osalliset:</i>	Ketkä ovat osallisia kun puhutaan lastenkodin perhetyöstä?
<i>Tulokset, mitä odotamme:</i>	Lyhyeen, 0-6 kk perhetyön tulokset
<i>Tulokset, mitä haluamme:</i>	Keskipitkän, 6kk-18kk perhetyön tulokset
<i>Tulokset, mitä toivomme:</i>	Pitkän, 18kk ⇨ perhetyön tulokset

Taulukko 2. Looginen viitekehys lastenkodin perhetyöstä

TÖÖLÖN LASTENKODIN PERHETYÖN LOOGINEN VIITEKEHYS

RESURSSIT	TOIMINNOT - mitä tekemällä	TUOTOKSET	OSALLISET	TULOKSET - lyhyeen aikavälin tulokset "mitä odotamme"	TULOKSET - keskipitkän aikavälin tulokset "mitä haluamme"	TULOKSET - pitkän aikavälin tulokset "mitä toivomme"
Johtaja	Yhteydenpito ja tapaamiset:	Avoimuus, läheisyys,	Perhe ja lapsi	Tutustuminen	Kartalla perheen tilanteesta ja ketä perheeseen kuuluu	Perheen tuen ja hyvinvoinnin lisääntyminen
Kaksi vastaavaa kasvattajaa	Soitot, viestit ja sähköpostit	Luottamus	Suku	Luottamuksen rakentuminen		
Kaksitoista kasvattajaa	Tapaamiset neuvotteluiden lisäksi	Kausikooste	Omahoitajat ja muut kasvattajat	Lisääntynyt yhteydenpito	Tiiviimpi perhetyö mahdollista: enemmän tapaamisia ja yhteydenpitoa	Kotiutuminen
Kasvattajien ohjaaja	Perheen osallistaminen lapsen asioissa	Juhlat ja kinkkerit	Vastaavat kasvattajat			
Yhdistyksen perhetyöntekijät ja lastenkodin perhetyöntekijä	Suunnitelmallinen ja intensiivisempi perhetyö perhetyöntekijöiden kanssa	Ruuanlaittoillat	Perhetyöntekijät			
Koulutusmahdollisuudet	Neuvottelut:	Avoimuus, läheisyys, luottamus	Sosiaalityöntekijä			
Henkilökunnan tieto ja taito	Järjestetään min. kaksi kertaa vuodessa	Perhetyö tapaamiset	Muu verkosto ja yhteistyötahot			
Tilat joita voi hyödyntää esim. Högsand	Asiakassuunnitelma	Perhetyön viikonloput Högsandissa				
Aikaa on mahdollista järjestää	Hoito- ja kasvatussuunnitelma	Suunnitelmallisuutta työhön				
Mahdollisuuksia	Laaditaan yhdessä perheen kanssa min. kerran vuodessa	Perhetyö tapaamiset				
	Silta-koulutus	Hoito- ja kasvatussuunnitelma				
	2014 lopussa 4 koulutuksen saaneita	Yhtenäinen kasvatussuunta				
		Sukupuut				
		Elämänjano				
		Lisätietoa perheestä ja suvusta				

BARNAVÅRDSFÖRENINGEN

■ Töölön lastenkoti | Tölö Barnhem

4.3.1 Yhteydenpito ja tapaamiset

Yhteydenpitäminen sijoitetun lapsen vanhempaan on tärkeää. Yhteydenpitoa pidetään yllä puheluiden, sähköpostien ja tapaamisten avulla. Omahoitajat ovat vastuussa yhteydenpidosta ja tarvittaessa pyytävät siihen apua muilta työntekijöiltä.

Omahoitajien on pyrittävä soittamaan vanhemmille vähintään kerran viikossa säännöllisen yhteydenpidon takaamiseksi. On tärkeää että vanhemmalle kerrotaan myös niitä hyviä asioita joita lapsen elämässä on tapahtunut. Pelkästään huonojen asioiden esille tuominen on vanhempaa kuormittavaa. Kun soitot tapahtuvat kerran viikossa, oli tilanne mikä tahansa, voidaan välttyä siltä että yhteydenpito liittyy ainoastaan niin sanotusti erikoistilanteiden kertomiseen. Vanhempia kannustetaan soittamaan lastenkodille kun tarvitsee apua, soittaa saa tietenkin muutenkin. Sijoituksen alussa on syytä selvittää että millaisissa asioissa vanhempi toivoo että häneen otetaan yhteyttä.

Kotilomien aikana on syytä soittaa vanhemmille ja kysyä kotiloman sujumista, varsinkin kun on kyse nuoremmista tai haastavimmista lapsista. Täten tarjotaan vanhemmalle mahdollisuus jakaa kotiloman kulkua ja saada mahdollisissa riitatilanteissa tukea lastenkodin työntekijältä. Vanhemman tuodessa lasta takaisin kotilomalta, on syytä myös käydä keskustelua kotiloman kulumisesta. Vanhemman voi olla vaikea kertoa lomasta, joten työntekijällä on hyvä olla mielessä tarkentavia kysymyksiä joilla vanhempi pystyy kotilomasta kertomaan enemmän.

Vanhempia pitää yrittää tavata muutenkin kuin asiakassuunnitelmaneuvoittelussa tai perhetyön tapaamisissa. Vanhemman tapaaminen näiden ulkopuolella on tärkeää tutustumisen kannalta. Sijoituksen alussa on hyvä tehdä kotikäynti. Vanhempia rohkaistaan myös tulemaan käymään lastenkodilla. Nuorten lasten kohdalla vanhempia tavataan kun he hakevat lapsiaan kotilomille, mutta vanhempien nuorten kohdalla tämä ei toteudu koska kulkevat useimmiten omatoimisesti kotiin. Hyvä tapa on kutsua vanhempia lastenkodille kahville tai jopa lastenkodin ulkopuolelle kahvittelemaan. Hyväksi on todettu myös ruuanlaittoillat jolloin vanhempi kutsutaan lastenkodin yläkerran keittiöön valmistamaan ruokaa lapsensa ja omahoitajan kanssa.

Vanhempien grillijuhlat syksyisin, glögijuhlat ja vanhempien viikonloppu Högsandissa ovat myös tapahtumia joissa voi vanhempaan tutustua eri tavalla. Tärkeää on huomioida jokainen perhe erikseen, jotta voidaan tavata vanhempaa myös hänen ehdoilla.

4.3.2 Perheen osallistaminen lapsen asioissa

Vanhemmalla on oikeus tulla kuulluksi lapsensa asioissa ja hänen mielipidettään on kunnioitettava. Vanhempien mukaan ottaminen lapsen asioissa on vanhemmalle tärkeä asia. Tässä muistettava myös että kaikki vanhemmat eivät halua osallistua kaikkiin asioihin, joten vanhemman mielipiteiden ja tarpeiden selvittäminen kyseisestä asiasta on tärkeää. Omahoitajan on hyvä muistaa että pienien, arkistenkin asioiden päättäminen voi olla vanhemmalle tärkeää.

Vanhempien mielipidettä kuullaan kun kyse on esimerkiksi kouluun liittyvistä asioista, terveyteen liittyvissä asioissa, harrastuksen valinnasta ja lomien tai muiden pyhien suunnittelusta. Vanhempien kanssa keskustellaan lapsen arkirutiineista. Heitä voi osallistaa lapsen elämään myös arkisissa asioissa. Voidaan esimerkiksi sopia että vanhempi käy lastenkodin kustantamana vaateostoksilla lapsen kanssa tai osallistuu lapsen vanhempainiltaan. Myös terveyteen liittyviä käyntejä on hyvä jakaa vanhemman kanssa.

Rajoituspäätöksiä tehdessä on vanhempien mielipidettä kuultava. Lapsen ollessa luvatta poissa lastenkodilta on vanhemman myös syytä saada tietää asiasta.

4.3.3 Neuvottelut

Pääsääntöisesti sijoitetulle lapselle järjestetään kaksi kertaa vuodessa asiakassuunnitelmaneuvoittelut. Vanhempia muistutetaan neuvotteluihin osallistumisesta. Vanhempi kutsutaan myös muihin lasta koskeviin neuvotteluihin ja palavereihin.

Ennen neuvottelua on vanhemman kanssa hyvä käydä läpi että mitä lastenkodin työntekijät aikovat neuvottelussa nostaa esille ja kysyä onko jotain erityistä mistä vanhempi haluaisi keskustella. Sama keskustelu käydään lapsen kanssa. Vastaava kasvattaja, omahoitaja ja perhetyöntekijä keskustelevat etukäteen kuka hoitaa minkäkin osuuden.

Luonnollinen tapa on että omahoitaja huolehtii lapsen mielipiteen selvittämisestä ja perhetyöntekijä perheen.

Neuvottelussa lapsen ääni ja mielipide on otettava ikätason mukaisesti huomioon. Yhtä tärkeää on muistaa antaa vanhemman ääni tulla kuulluksi ja antaa hänen kertoa mielipiteensä.

Tarvittaessa neuvotteluun on varattava tulkki jotta vanhempi pystyy osallistumaan äidinkielellään. Sosiaalityöntekijän kanssa varmistettava että kuka hoitaa tulkin varaamisen.

4.3.4 Hoito- ja kasvatussuunnitelma

Sosiaalityöntekijän kanssa laadittavaa asiakassuunnitelmaa voi täydentää hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Hoito- ja kasvatussuunnitelma tehdään lastenkodissa kerran vuodessa, tarvittaessa useammin. Suunnitelman tarkoituksena on luoda yhtenäistä kasvatusta lastenkodin ja vanhemman välillä.

Hoito- ja kasvatussuunnitelman tekee omahoitaja yhdessä lapsen ja vanhemman kanssa. Jos perhetyöntekijä on osallisena perheen hoidossa, voi hänetkin kutsua mukaan suunnitelman tekemiseen. Omahoitajat voivat keskenään miettiä suunnitelmaa etukäteen ja miettiä lapsen kanssa siihen tulevia asioita. Suunnitelma laaditaan sitten yhdessä.

Lastenkodin hoito- ja kasvatussuunnitelman pohja on laadittu vuonna 2011. Sitä tehdessä koettiin tärkeänä että otetaan esille lapsen haasteiden lisäksi myös voimavarat, jotta sitä tehtäessä ei keskityttäisi pelkästään negatiivisiin asioihin.

Suunnitelman prosessi etenee seuraavanlaisesti:

1. Päivämäärän sopiminen vanhemman kanssa
2. Omahoitajat lähettävät pohjan ja mahdollisen edellisen suunnitelman etukäteen vanhemmalle. Vanhempien kanssa käydään läpi mikä suunnitelman tarkoitus on ja miten sitä on tarkoitus täyttää.

3. Omahoitajat käsittelevät suunnitelmaa ja mahdollisesti edellistä suunnitelmaa omahoidettavan kanssa ja ohjeistavat häntä miettimään tulevaa suunnitelmaa
4. Omahoitajat miettivät keskenään suunnitelmaa ja perhetyöntekijä voi avustaa vanhempaa suunnitelman laatimisessa
5. Sovittuna päivänä mahdollinen vanha suunnitelma käydään läpi lapsen ja vanhemman kanssa. Tavoitteita pohditaan yhdessä ja arviointi kirjataan siihen tarkoitettuun kohtaan. Jos jokin tavoite on vielä ajankohtainen, siirretään se uuteen suunnitelmaan. Kun jokin tavoite on saavutettu, otetaan se arviointikohdassa huomioon ja jätetään uudesta suunnitelmasta pois. Uudessa suunnitelmassa otetaan siis huomioon mahdolliset vanhat tavoitteet ja lisätään uusia lapsen, vanhemman ja omahoitajan toiveiden mukaisesti.

Muuta huomioitavaa suunnitelmaa tehdessä:

- Omahoitajien ei tule esittää valmista suunnitelmaa osallistujille, tarkoitus on laatia se yhdessä! Joidenkin vanhempien ja lasten on vaikea tuottaa suunnitelmaan mitään, jolloin omahoitajat voivat siinä avustaa
- Liian monen tavoitteen asettaminen ei ole suotavaa, 2-4 tavoitetta riittää
- Suunnitelmaan voi hyvin liittää myös tavoitteeksi esimerkiksi vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen parantuminen tai kotilomien säännöistä kiinnipitäminen. Vaikka kyseessä on lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelma, ei se tarkoita ettei vanhempaan tai perheeseen liittyviä asioita voisi siihen liittää.
- Hoito- ja kasvatussuunnitelmaan liitetään perheen perhetyön suunnitelma jos sellainen on koska katsotaan turhaksi että on monta erillistä suunnitelmaa joiden tavoitteet ovat kumminkin samat
- Uutta suunnitelmaa laatiessa muistettava tarkistaa ja arvioida edellinen suunnitelma!

Alta löytyy suunnitelman pohja (taulukko 2) ja ohjeistus siitä että mitä mihinkin sarakkeeseen täytetään:

HOITO- JA KASVATUSSUUNNITELMA

Tarve / huolet	Tavoitteet	Keinot	Voimavarat	Arviointi
<p>Tähän kirjataan lapsen tai perheen tarpeet tai huolenaiheet. Ei kannata laittaa liikaa huolenaiheita, 2-4 riittää jotta suunnitelma ei käy liian raskaaksi.</p> <p><i>Esimerkki 1:</i></p> <p>Lapsi ei peseädy riittävästi</p> <p><i>Esimerkki 2:</i></p> <p>Sisarukset riitelevät paljon kotilomien aikana</p>	<p>Tähän kirjataan tarpeen tai huolenaiheen tavoitteet. Tavoitetta on hyvä pilkkoa mahdollisimman konkreet-tiseksi ja niiden on syytä olla toteutettavissa.</p> <p><i>Esimerkki 1:</i></p> <p>Lapsi kävisi suihkussa joka toinen päivä ja pesisi hampaat päivittäin</p> <p><i>Esimerkki 2:</i></p> <p>Sisarusten riitelyt vähenevät ja ristiriidoista pystytään keskustelemaan asiallisesti ilman huutamista (tässä hyvä miettiä että voiko olettaa että riitelyt loppuvat kokonaan, vai sallitaanko riidat mutta riitojen tulee muuttua, mikä on parempi tavoite juuri tälle parille?)</p>	<p>Millä keinoilla tavoitteet saavutetaan? Keinojen tulee olla käytännönläheisiä ja yksinkertaisia.</p> <p><i>Esimerkki 1:</i></p> <p>1. Lapselle laaditaan suihku- ja hampaidenpesulista, aikuinen laittaa rastin ruutuun kun on hoitanut asian. Rasteista palkitaan</p> <p>2. Lapsi saa ostaa mieluisia pesuaineita</p> <p>3. Aikui-nen muistuttaa suihkusta ja hampaiden pesusta</p> <p><i>Esimerkki 2:</i></p> <p>1. Riidan alkaessa kumpikin laskevat 20 ennen kuin sanovat toisilleen mitään</p> <p>2. Äiti ottaa vastuuta riitojen katkaisemiseksi</p> <p>3. Äiti muistaa antaa sisaruksille hyvää palautetta hyvinä hetkinä</p>	<p>Mitkä ovat lapsen / perheen voimavarat jotka auttavat tavoitteiden saavuttamisessa?</p> <p><i>Esimerkki 1:</i></p> <p>- Lapsi ymmärtää että peseytyminen on tärkeää</p> <p>- Lapsi osaa käydä suihkussa ja pestä hampaat</p> <p><i>Esimerkki 2:</i></p> <p>- Sisarukset ovat hyviä kuuntelijoita ja kommunikoivat keskenään hyvin</p> <p>- Sisarukset välittävät toisistaan</p> <p>- Äiti haluaa vahvistua vanhemman roolissa</p>	<p>Arviointi tehdään aina ennen kuin uusi hoito- ja kasvatus-suunnitelma tehdään. Käydään läpi tarpeet ja huolet, onko niitä enää? Jos ei ole, voi ne uudesta suunnitelmasta ottaa pois. Jos on, siirretään ne seuraavaan suunnitelmaan. Keinojen tarkistaminen on paikallaan jos tarve ei ole poistunut.</p> <p><i>Esimerkki 1:</i></p> <p>Lapsi hoitaa suihkussa käyntiä ja hampaiden pesua aikuisen muistutuksella, seuraavaksi tavoite oppia itsenäiseen toimintaan (siirretään uuteen suunnitelmaan)</p> <p><i>Esimerkki 2:</i></p> <p>Riidat ovat vähentyneen ja riidat ratkaistaan puhumalla. Omahoitajat samaa mieltä. (Ei siirretä uuteen)</p>

4.3.5 Suunnitelmallinen perhetyö perhetyöntekijän kanssa

Lastenkodille on palkattu oma perhetyöntekijä vuosille 2014–2016. Hänen lisäksi lastenkodin ylläpitämän yhdistyksen muiden yksiköiden perhetyöntekijöitä hyödynnetään perheiden kanssa työskennellessä.

Tätä suunnitelmallisempaa ja tiiviimpää perhetyötä on hyödynnetty tarpeen mukaan eri perheiden kanssa. Tätä arjen ohella tehtävä työ tehdään parityönä, eli perhetyöntekijä yhdessä omahoitajan kanssa. Alkuun mietitään perhetyön tavoitteita yhdessä siihen osallistuvien kesken, eli yleensä vanhemman ja lapsen kanssa. Tavoitteet määräävät työn sisällön ja osallistujat sen että minkälainen työskentely sopii heille parhaiten. Työ voi olla sekä toiminnallista että keskusteluun perustuva. Enemmän tästä löytyy kohdasta ”Lapsen sijoitus Töölön lastenkotiin perhetyön näkökulmasta”.

4.3.6 Silta-koulutus

Silta-koulutus on Pelastakaa Lapset ry:n järjestämä koulutus jonka tarkoituksena on ”antaa sekä teoreettisia että käytännöllisiä valmiuksia rakentaa vuorovaikutussuhteita lapsen, biologisen vanhempien ja omahoitajan tai muun työntekijän välille” (Pelastakaa lapset ry).

Silta-koulutukseen on osallistunut noin kolmasosa lastenkodin kasvattajista ja tarkoituksena on mahdollistaa seuraavinakin vuosina koulutukseen osallistuminen.

Koulutuksessa olevat työskentelevät yhden perheen ja omahoitajan kanssa. Koulutuksen tehtäviin kuuluu muun muassa lapsen elämänjanan ja sukupuun tekeminen. Omahoitaja pääsee osallistumaan tapaamisiin ja oppii eri tehtävien kautta tuntemaan perhettä paremmin.

Silta-koulutuksen osaamista tulisi hyödyntää eri tavoin perheiden kanssa työskennellessä.

5 SISÄLLÖNANALYYSIN TULOKSET

Sisällönanalyysin tulokset esittelen kategorisoinnissa tehtyjen otsikoiden mukaan. Tulokset vastaavat tutkimuskysymykseeni mitkä ovat huostaan otetun vanhemman tuen tarpeet.

5.1 Tiedon saaminen

Tiedon saaminen itse huostaanotosta ja sen jälkeisestä ajasta on puutteellista. Tutkimusten perusteella voi sanoa että vanhemmat saavat kyllä tietoa huostaanotosta, mutta väärällä hetkellä. Sijoituksen syiden läpikäyminen ja sijoitusprosessin selventäminen tuli esille Pitkäsen tutkimuksessa tärkeänä asiana. Huostaanotto on vanhemmalle kriisi ja tämän vaiheen aikana kerrottuja asioita on vaikea muistaa. Huostaanoton jälkeen vanhemmat kaipaavat lisää tietoa omista oikeuksistaan lapsen ollessa huostassa. Laitisen tutkimuksessa toivottiin myös tietoa huostaanoton vaikutuksista lapsen ja vanhemman arkeen.

Nummelan tutkimuksessa vanhemmat kokivat sijaishuoltopaikan pääsääntöisenä tiedon saamisen lähteenä. Tiedonlähteitä on muiden tutkimusten mukaan ollut muun muassa sosiaalityöntekijä ja Internet.

Kokemukset huostaanoton purkuun liittyvästä tiedosta olivat myös vähäisiä. Vanhemmat kaipasivat tietoa siitä että minkä asioiden tulisi muuttua jotta lapsi voi päästä kotiin. Asiasta puhuttaessa kritiikki kohdistui sosiaalityöntekijään. Kokemuksia oli muun muassa että koko ajan keksitään uusia syitä huostaanotolle. Kettusen tutkimuksessa tuli esille pohdinnat siitä että huostaanottoja pitkitetään sijaishuoltopaikkojen taloudellisten intressien takia. Oma aktiivisuus huostaanottopurusta tuntui olevan tiedon saamisen lähde. Jotkut olivat käyttäneet asianajajaa purun yhteydessä.

Sijaishuoltopaikalta kaivattiin enemmän tietoa lapsen arkisista asioista. Kahdessa tutkimuksessa kritisoiitiin ongelmakeskeisyyttä lapsen asioista ja perheen tilanteesta puhuttaessa.

5.2 Kuulluksi tuleminen

Kaikissa tutkimuksissa tuli esille kuinka vanhempien kuuleminen on tärkeää. Useimmissa tutkimuksissa tuotiin esille että vanhempia ei ole kuultu tarpeeksi eikä heidän mielipidettään ole otettu huomioon. Ninja Laitisen tekemässä työssä vanhempien kokemukset kuulluksi tulemisesta olivat vähäisiä mutta vaihtelevia. Hänen tutkimuksessa ajan puute oli selittävä tekijä minkä takia vanhempia ei kuunneltu,

Kokemukset kuulematta jäämisestä ovat pääsääntöisesti koettu huostaanoton jälkeen. Kokemuksia olivat muun muassa että vanhemmuutta väheksyttiin, lapsen asioista oli päätetty ilman vanhempaa, mielipiteitä ei kuultu enää ja kuulematta jääminen esimerkiksi neuvotteluissa tai muissa virallisissa palavereissa.

Vanhempien kuulemisen lisäksi toivottiin mielipiteen arvostamista ja huomioon ottamista. Kettusen tutkimuksessa tuli esille että vanhempien näkemystä lapsen oireilusta ei otettu tosissaan. Pitkäsen tutkimuksessa vanhemmat toivoivat työntekijältä enemmän ymmärrystä tilanteesta ja asioiden katsomista vanhempien näkökulmasta.

Natalia Kettusen tutkimuksessa eräs vanhempi tuo esille että eräässä sijoituspaikassa kumminkin vanhempi nähtiin voimavarana lapsen kuntoutukseen.

5.3 Vanhempien hoito ja tuki

Huostaanoton jälkeen vanhemmat kokevat jäävänsä yksin ilman tukea. Nummelan tutkimuksessa yksinjäämisen tunne on ollut ajankohtainen monelle vanhemmalle, vaikka heillä olisikin ollut kattava läheisverkosto. Läheisverkoston kokemattomuus huostaanotosta on vanhempien mielestä ollut syy yksinjäämisen tunteelle.

Monessa tutkimuksessa vanhemmat miettivät että miksi heidän vointiaan ja tuen tarvetta ei missään vaiheessa ole kysytty. Pitkäsen tutkimuksen mukaan ”työskentely vanhempien kanssa näkyi sirpaleisena”. Tuen saamiseen on oma aktiivisuus vaikuttanut.

Harvalla vanhemmalla oli omaa asiakassuunnitelmaa. Kettusen tutkimuksessa yhdellä seitsemästä oli asiakassuunnitelma. Laitisen tutkimuksessa se löytyi kahdella yhdeksästä. Pitkäsen tutkimuksen vanhemmille ei suurimmalle osalle ollut sitä laadittu. Rautakorven ja Nummelan tutkimuksissa ei asiakassuunnitelmista puhuta. Kokemuksen suunnitelmasta olivat kumminkin positiiviset.

Laitisen tekemässä tutkimuksessa vanhempi toi esille että oman avun tarpeen esille tuominen on vaikeaa kun ei välttämättä tiedä mitä pyytää. Vanhemmuuteen tukea kaivattiin mutta myös hetkeä sosiaalityöntekijän kanssa jolloin voi keskustella omista asioista.

Tukea saatiin tutkimusten mukaan ystäviltä, sukulaisilta, sijaishuoltoapaikasta, vertaistukiryhmästä, tukihenkilöltä ja terapiasta.

Kolmessa tutkimuksessa puhuttiin vertaistuesta. Vertaistuki koettiin pääsääntöisesti hyvänä tuen lähteenä. Vertaistuen avulla voi päästä asioissaan eteenpäin ja voimaantua. Jonkun vanhemman mielestä oli mukavaa kun ei tarvitse selitellä muille että miksi on kyseisessä tilanteessa. Eräs vanhempi toi kumminkin esille että kun on voimavarat vähissä, ei vertaistukeakaan jaksaa.

Rautakorven tutkimuksessa tuodaan esille että mitä tukea vanhemmat olisivat kaivaneet. Esille tulee tukea elämönhallintaan, eri tukea eri vaiheisiin, apua itse huostaanottokokemuksen läpikäymiseen, tukea etävanhemmuuteen, tukea prosessin läpikäymiseen ja kriisistä selviytymiseen.

Laitisen tutkimuksesta yksi vanhempi kokee että ei uskalla ottaa vastaan minkäänlaista julkiselta sektorilta koska pelkää asioidensa käsittelyn päätyvän sosiaalityöntekijälle, joka sitten puolestaan voisi vaikuttaa huostaanottoon.

5.4 Tutkimuksissa esiin tulleet kehitysehdotukset

Olen tähän koontanut kehitysehdotuksia jotka tulivat tutkimuksissa esille tuloksissa ja tutkijoiden omissa pohdinnoissa. Jaoin kehitysehdotukset kolmeen kategoriaan: van-

hemman tuki, tiedollinen tuki huostaanotosta ja sijaishuoltopaikan ja vanhemman välinen yhteistyö.

Vanhemman tuki:

- On varmistettava että joku työskentelee vanhemman kanssa
- Vanhemmille olisi hyvä olla kyselylomake tuen tarpeesta. On tärkeää löytää oikea tukimuoto. Kyselylomakkeella vanhemman olisi helpompi ilmaista tuen tarvettaan silloin kun on vaikea itse kertoa että mitä tarvitsee
- Kuulluksi tuleminen on tärkeää ja sen lisäämistä sijaishuollossa tulisi kehittää
- Vertaistuki, henkinen tuki ja terapia hoidon muotoja joita vanhemmat kokevat hyväksi. Kriisiapua huostaanottohetkellä on järjestettävä vanhemmalle mutta myös koko perheelle

Tiedollinen tuki huostaanotosta

- Tietopaketti huostaanotosta ja vanhempien oikeuksissa olisi hyvä olla. Vanhemmilla saattaa olla vaikea muistaa mitä huostaanottohetkellä on kerrottu. Tietopakettiin voisi aina palata tarpeen tullen
- Sijoituksen syyt ja kotiutuksen edellytykset tulisi käydä vanhemman kanssa läpi selkeästi

Sijaishuoltopaikan ja vanhemman välinen yhteistyö

- Jokainen perhe tulee huomioida yksilökohtaisesti
- Vanhemmat haluavat tietoa lapsen arjesta
- Vanhempia tulee kuulla lapsen elämän asiantuntijoina

6 TÖÖLÖN LASTENKODIN PERHETYÖ SISÄLLÖNANALYYSIN TULOSTEN NÄKÖKULMASTA

Tässä kappaleessa olen tarkastellut Töölön lastenkodin perhetyötä sisällönanalyysin kautta saatujen tulosten näkökulmasta. Vastaan tässä tutkimuskysymykseeni *vastaako Töölön lastenkodin perhetyö vanhempien tarpeisiin*. Vertasin sisällönanalyysillä saatuja tuloksia Töölön lastenkodin tavoitteisiin ja työn sisältöön. Vertailussa olen pyrkinyt ob-

jektiiivisuuteen, mutta tutkijana olen kumminkin erittäin lähellä tutkittavaa aihetta ja oma kokemus on varmasti jollain tasolla vaikuttanut vertailuun.

Tiedon saaminen nousi keskeiseksi asiaksi vanhempien toiveissa. Tiedon siirtyminen lastenkodin ja vanhempien välillä pyritään takaamaan säännöllisellä yhteydenpidolla. Lastenkodin tavoitteiden mukaisesti tätä yhteistyötä tehdään avoimesti ja rehellisesti. Ongelmakeskeisen yhteydenpidon välttämiseksi Töölön lastenkodissa pyritään säännölliseen yhteydenpitoon, jolloin esimerkiksi vanhemmalle voi soittaa vaikka mitään erikoista ei olisi tapahtunut. Katsastaessa lastenkodin perhetyön loogista viitekehystä voi todeta että tiedon saaminen keskittyy lapsen arkisiin asioihin, ei niinkään tiedolliseen puoleen huostaan otosta ja sijaishuollosta. Esille tulleissa kehitysehdotuksissa oli mainittu tietopaketti vanhemmille. Tämän tietopaketin toteuttaminen on helposti toteutettavissa ja pystyisi edesauttamaan tiedollisen puolen jakamista.

Tietopaketti voisi pitää sisällään seuraavat asiat:

- Oleellisimmat lakipykälät huostaanotosta ja perheen jälleenyhdistymisestä
- Vanhemman oikeudet kun lapsi on huostassa
- Töölön lastenkodin perhetyön tavoitteet
- Lapsen sijoitus Töölön lastenkotiin perhetyön näkökulmasta ja perhetyö vaihekohtaisesti eriteltynä
- Lastenkodin henkilökunnan esittely ja vastuualueiden avaaminen (johtaja, vastaava kasvattaja, kasvattaja, omahoitaja, perhetyöntekijä ja luovantoiminnanohjaaja)
- Terminologiaa: esimerkiksi ja hoito- ja kasvatussuunnitelma
- Hyödyllisiä tiedon lähteitä: Sosiaaliportti, MLL – vanhempainnetti, Voikukkia jne.

Vanhempia kuuleminen Töölön lastenkodissa on suunnitelmallista ja se toteutuu. Perhetyön tavoitteissa määritellään että vanhempaa tulee kuulla lapsen elämän asiantuntijana. Yhteinen kasvatussuunnan luominen vanhempien kanssa edellyttää myös kuulemista ja varmistaa sen että vanhemman vanhemmuutta ei väheksytä. Kuulemista toteutetaan esimerkiksi pyytämällä vanhempaa mukaan lapsen liittyviin palavereihin, mutta myös arkisiin asioihin. Hoito- ja kasvatussuunnitelman laatiminen on tärkeä työkalu jolloin

työntekijä ja vanhempi luovat yhteistä ymmärrystä lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista. Kokemus kuulluksi tulemisesta on kuitenkin henkilökohtainen asia ja se tarkoittaa eri vanhemmille eri asioita. Tärkeää on muistaa ottaa selvää että missä asioissa vanhemmat haluavat erityisesti että heihin otetaan yhteyttä. Näin voi välttyä suuremmalta mielipahalta.

Vuoden 2014 aloittaneen perhetyöntekijän myötä vanhemmille pystytään tarjoamaan ihan eri tavalla tukea lastenkodilta. Mielestäni on myös tärkeää huomioida se tosiasia mikä on tullut esille että kaikki vanhemmat eivät välttämättä tiedä mitä apua ja tukea tarvitsevat. Lastenkodissa voitaisiin ottaa käytäntöön kyselylomake vanhemman tarpeista. Lomakkeeseen tulee ehdotuksia että mitä tukea vanhempi voi tarvita ja hän saa viimeistään lapsen ensimmäisessä asiakassuunnitelmaneuvoittelussa täyttää sen. Kun se tehdään neuvottelun yhteydessä, on sosiaalityöntekijällä mahdollisuus olla kuulolla ja siten mahdollisesti osallistua tuen antamiseen. Perhetyöntekijä käy lomakkeen läpi ja tekee vanhemmalle oman tukisuunnitelman sen pohjalta. Perhetyöntekijä voi myös täten ohjata vanhemman oikean tuen palvelun piiriin. Lomake olisi tarkoitettu nimenomaan lastenkodin uusille perheille.

Lomakkeen sisältö:

- Vanhemmat voimavarat
- Vanhemmat haasteet
- Esimerkkejä tukimuodoista joita voisi lomakkeeseen laittaa: keskusteluapu, vertaistuki, terapia, vanhemmuuden tukeminen, lapselle rajojen asettaminen, päihdehoito, mielenterveyshoito, apua taloudellisen tilanteen selvittämiseen, apua arjen hallitsemisessa ja huostaanottopäätöksen läpikäyminen

Vanhemmat nostivat tutkimuksissa esille vertaistuen joka pääsääntöisesti koettiin positiivisena tuen lähteenä. Vanhempien vertaistukiryhmä olisi mahdollista aloittaa syksyllä 2014. Henkilökunnasta yksi on käynyt tähän liittyvän koulutuksen ja perhetyöntekijä voisi toimia siinä työparina. Luultavasti lastenkodin niin sanotusti omat vanhemmat eivät riitä, joten palvelua voisi tarjota muillekin alueella toimiville lastensuojelulaitoksille. Jotta ryhmän aloittaminen syksyllä olisi mahdollista, pitää sitä lähteä työstämään suunnitelmallisesti.

Suunnitelma vertaistukiryhmän aloittamisesta:

Kevät 2014:

- Tarkistaa että alueella ei syksyllä ole alkamassa muita vertaistukiryhmiä, useaan ryhmään ei välttämättä riitä asiakkaita
- Muiden lastensuojelulaitosten kiinnostuksen kartoittaminen ja yhteyshenkilöiden saaminen
- Ryhmän aloitusajankohdan lukkoon lyöminen

Loppu kesä - syksy 2014:

- Vertaistukiryhmästä informoiminen huostaanotettujen lapsien vanhemmille ja ilmoitusten vastaanottaminen
- Sisällön suunnittelu
- Ryhmän aloitus loka- marraskuussa

Kevät 2015

- Vertaistukiryhmän vetämistä
- Jatkon arviointi

Perhetyön vaikutuksen arviointi tulee myös kehityslistalle. Käytännön työn vaikutusten arviointi on työlästä, mutta erittäin tärkeää. Koska henkilökunnan työaika on rajallista, ehdotan että arviointiin palkataan ulkopuolinen henkilö. Ulkopuolinen arvioija voi tehdä arvioinnin yhdessä työryhmän kanssa. Tämän voisi toteuttaa alkuvuodesta 2015 jolloin perhetyöntekijän panostus on nähtävissä ja arvioijan palkkaaminen ehditään ottaa vuoden budjetissa huomioon. Arvioinnin teettäminen liittyy laadun hallintaan ja tuloksia voisi hyödyntää seuraavissa kilpailutuksissa.

Yhteenvetoa voi sanoa että Töölön lastenkodin perhetyö vastaa sijoitettujen lasten vanhempien tarpeisiin monella osa-alueella. Kehittämissuunnitelmia olen jo tässä vaiheessa alkanut hahmottamaan perhetyöntekijän kanssa, joten uskon että vuoden päästä olemme siinä tilanteessa että perhetyön sisältö vastaa vielä entisestään vanhempien tuen tarpeita.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

7.1 Johtopäätökset

Tutkimukset sijaishuollosta on tähän asti keskittynyt ääritapauksiin (Eronen (2007:29–30) Tutkimuslupien ja aikaisempien tutkimusten puutteellisuus ovat syitä joiden takia tutkijat ovat kokeneet aiheen tutkimisen haasteelliseksi. Sijaishuollon laajuuden takia olisi tärkeää saada tietoa esimerkiksi enemmän sijaishuollon arjesta ja muodoista. (Pekkarinen 2011:61–62) Erika- tapauksen jälkeen lastensuojelu on median parissa saanut osakseen paljon kritiikkiä (Matela & Heinonen 2012) Tämän tutkimuksen aiheena oli sijaishuollon perhetyö. Tutkimusten vähäisyys aiheesta oli selvästi huomattavissa. Avo- huollon perhetyöstä tuntui olevan paljon enemmän tietoa. Sijaishuollon perhetyön laa- tukriteereistä tai vaikuttavuudesta ei löytynyt mitään. Tässä työssä olisi ollut äärimmäi- sen hyvä päästä vertaamaan Töölön lastenkodin perhetyötä näihin. Aiheen puutteellinen tutkimus on myös huolestuttavaa kun trendinä Euroopassa (Känkänen & Pösö 2008) ja Suomessakin, on laitosten lakkauttaminen ja siirtyminen perhekotikeskeisempiin sijoit- tuksiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011) Hoidon eri muotojen vaikuttavuus on mie- lestäni tärkeä selvittää ennen tämänkaltaisia muutoksia.

Huostaan otettujen lasten määrä on viime vuosina noussut (Terveysten- ja hyvinvoinnin- laitos 2012:2). Syyt tähän ovat samankaltaisia kuin aikaisemmin: mielenterveysongel- mat, päihteet ja heikko vanhemmuus (Känkänen & Laaksonen 2006:6; Kiuru 2005) Usein syynä ei ole yksi tekijä, vaan syyt huostaanottoihin ovat moniongelmaisia (Myl- lärniemi 2006:67–69; Heino 2013:97). Tämä moniongelmaisuus vaikeuttavat perhetyötä (Karppinen1999:71). Vanhempien tukemisen vastuu on epämääräistä ja tämä monion- gellisuus tuo asialle lisähaastetta. Hanna Heinosen (2013) puheenvuoron mukaan suunnitelmallisuuden puuttuminen on keskeinen ongelma. Kuka on vastuussa vanhem- pien tukemisesta? Kysymykseksi nousee myös että kuka koordinoi vanhemman tuen verkostoa jos kyseessä on monta eri tuen tarjoajaa?

Myllärniemen (2007:6-7) mukaan perhetyöllä pyritään, lapsen edun huomioon ottaen, taata hänelle tärkeiden ihmissuhteiden jatkuminen. Perhetyön keskeisiä piirteitä ovat vanhemmuuden tukeminen, perhedynamiikka ja perheen vuorovaikutus. Työ on sisällöl-

lisesti muun muassa arjen tukemista, ohjaamista ja neuvontaa. Myllärniemi puhuu perhetyöstä yleisellä taholla, mainitsee vain sijaishuoltopaikasta käsin tehdyn perhetyön. Sijaishuollon perhetyölle löytyy useita eri nimityksiä, käsitteiden kirjo on laaja (Heino 2008:44: Uusimäki 2005:12: Turtiainen 1999:1). Tämän laajan kirjon takia ei tästäkään työstä löydy yksiselitteistä määritelmää että mitä Töölön lastenkodin perhetyö on. Lastenkodilla tehtävää perhetyötä on katsottu sen tavoitteiden, sisällön, osallistujien ja toimintojen kautta. Mielestäni Töölön lastenkodin perhetyössä näkyy Myllärniemen (2007:36–41) esille tuoma systeeminen perhetyö, ratkaisukeskeinen perhetyö ja vanhemmuuden arviointi. Samalla Raija Hovi-Pulsan (2011) ajatus arkilähtöisestä perhetyöstä tuntuu sopivan lastenkodilla tehtyyn työhön. Systeeminen perhetyön ajatus näkyy lastenkodin tavoitteissa jossa puhutaan yhteistyöstä koko perheen kanssa ja perhetyön suunnitelmaa tehdessä otetaan huomioon muut lapsen arkeen liittyvät jäsenet. Ratkaisukeskeistä perhetyötä toteutetaan tuen ja ohjaamisen myötä. Vanhempia autetaan lapsen arkeen liittyvissä asioissa ja vanhemmat voivat aina ottaa yhteyttä ongelmatilanteissa. Perhetyön suunnitelman ja hoito- ja kasvatussuunnitelmalla pyritään tekemään konkreettista suunnitelmaa eri haasteiden ratkaisemiseksi. Vanhemmuuden arviointi on perhetyöntekijän vastuulla ja sitä tehdään eteenkin silloin kun on kyse sijoituksen alkuvaihe ja kotiutumisvaihe. Alkuvaiheessa vanhemmuutta selvitetään haastattelemalla ja tapaamisilla. Kotiutuksen aikana vanhempaa tavataan intensiivisemmän perhetyön muodossa. Kaiken tämän ohella perhettä kannustetaan ottamaan vastuuta omasta arjesta ja tekemään siitä paremman, tämä puolestaan viittaa ajatukseen arkilähtöisestä perhetyöstä. Vanhempia ohjataan vanhemmuudessa ja osallistetaan lapsen elämään heidän omien voimavarojen mukaan. Tavoite rehellisestä ja avoimesta yhteistyöstä vahvistaa tätä ja esimerkiksi kotilomasuunnitelmat voivat edesauttaa arjen parempaa sujumista.

Järvinen ym. (2012:84–86) erittelevät perhetyötä sijoituksen alkuvaiheen, kotiutumisvaiheen ja jälkihuollon mukaan. Hieman auki jää että mitä sijoituksen alkuvaiheen ja kotiutumisvaiheen aikainen perhetyö tarkoittaa. Töölön lastenkodin perhetyö on jaettu samantapaisesti lisäämällä siihen keskivaiheen. Keskivaihe on äärimmäisen tärkeä jotta kotiutuminen olisi jossain vaiheessa mahdollista. Jaottelemalla sijoituksen eri perhetyön vaiheita (kuvio 5) on haluttu selkeyttää että perhetyön sisältö muuttuu jonkin verran aina vaiheiden mukaisesti. Kuvassa näkyvällä työnjaolla on myös haluttu selventää että kenen vastuulla perhetyön eri alueet ovat. Tärkeältä Töölön lastenkodin perhetyössä on

myös että kasvattajien tekemä ja perhetyöntekijän tekemä työ on samansuuntaista ja yhtenäistä. Lastenkodin perhetyön suunnitelmassa ei tosin ole otettu huomioon että miten omahoitajat ja perhetyöntekijä tekevät yhteistyötä käytännössä. Pitäisikö heillä olla säännöllisiä tapaamisia vai toimiiko yhteistyö satunnaisten tapaamisten ja sähköpostin välityksellä?

Lastenkodin ajatus siitä että vanhemmat ovat lapsen elämän asiantuntijoita vahvistavat Järvisen ym. (2012:84–86) mukaan sijoituksen onnistumista. Vanhempien on tärkeä ymmärtää että he ovat edelleen lapsen vanhempia ja vastuussa lapsesta. Jotta tämä toteutuisi jatkossa vielä paremmin, olisi syytä mahdollisimman nopeasti ottaa käytäntöön kehitysehdotuksissa esille tuotu infopaketti, josta vanhemmat voivat itse tarkistaa omat oikeutensa. Tämä ei poista työntekijän vastuuta kertoa ja ohjata vanhempaa vanhemmuudessaan, mutta pitää huolen että vanhempi on saanut asiasta tietoa. Vanhempien kuuleminen on Töölön lastenkodissa kirjattu sijoituksen kaikkiin vaiheisiin. Järvinen ym. jatkavat että kuulluksi tuleminen voi voimaannuttaa sekä lasta että vanhempaa.

Korjaava perhetyö on suunnitelmallista ja muutoksia tukevaa (Reijonen ym. 2013) Korjaava perhetyö näyttäytyy Töölön lastenkodissa esimerkiksi yhteistyönä vanhempien kanssa. Vanhempia kannustetaan osallistumaan lapsen elämään ja tarjotaan mahdollisuuksia hoitaa arkisiakin asioita lasten kanssa. Korjaavasta perhetyöstä on Kaija Klavin (2005:87) mielestä kysymys jostain rikkimenneestä. Lapselle pyritään tarjoamaan mahdollisuus käydä läpi traumaattisia kokemuksia ja löytämään edes yksi toimiva ihmissuhde. Sen lisäksi että lastenkodin henkilökunta tarjoaa turvallisen aikuisen läsnäoloa, on vanhemman osallistaminen lapsen elämään tässä kohtaa tärkeää. Tukemalla ja auttamalla vanhempaa voi lapsella jossain vaiheessa sellainen tilanne että rikkimennyt on korjattu. Ilman erillistä perhetyöntekijää on vaikea nähdä miten vanhemman ja kotiarjen tukemista voisi toteuttaa lastenkodin työntekijänä. Työajan puitteissa on äärimmäisen haastavaa irtautua osastolta perheen kotiin tehtävään työhön. Vanhemmuuden suunnitelmalliseen tukemiseen on myös vaikea saada aika riittämään. Yksityisenä palveluntarjoajana vuorokausihinnat joudutaan laskemaan sen mukaan mitä toiminta vaatii ja mikälainen hinta pärjää kilpailutuksessa. Pekka Lithin (2013:2) mukaan halvin hinta menee innovatiivisuuden ja asiakaslähtöisyyden edelle. En näe ratkaisua tilanteelle. Onneksi Töölön lastenkodille on projektiluonteisesti palkattu perhetyöntekijä kahdelle seu-

raavalle vuodelle. Toivottavaa on että siinä vaiheessa hänet voitaisiin palkata vakituisesti työntekijäksi, jotta perhetyötä voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lapsen etu on että vanhempi hyväksyy huostaanoton jollakin tasolla ja hänen rooli vanhempana on selkeää (Järvinen ym. 2012:84–86). Lastenkodin työntekijällä ei tähän välttämättä riitä aika ja ilman perhetyöntekijän panosta ja ilman vanhemman omaa erillistä asiakassuunnitelmaa uskon että vanhempi jää tämän asian kanssa yksin.

Tämän tutkimuksen perusteella voi sanoa että huostaan otetun lapsen vanhempi kaipaa tietoa itse huostaanotosta ja huostaanotto-prosessista. Vanhempi haluaa tulla kuulluksi lapsensa asioissa. Hän ei halua jäädä yksin huostaanoton jälkeen vaan haluaa saada tukea. On valitettavaa huomata että nämä tulokset ovat jos saatu vuonna 1998 Riitta Laakson tekemässä selvityksessä, jossa on kerännyt palautetta ja parannusehdotuksia vanhemmilta joiden lapset olivat tahdonvastaisesti otettu huostaan. Pahimpiin epäkohtiin on kirjattu vanhempien yksinjäätminen huostaanoton jälkeen, huostaanoton purun ehdot ovat epäselviä ja huoltosuunnitelman tekeminen vain lapselle on koettu huonona. Parannusehdotuksiin on kirjattu kriisituki huostaanoton jälkeen. Ymmärrän että jotkin asiat ovat menneet eteenpäin, mutta mielestäni yllättävän moni vuonna 1998 tehdyistä kehitysehdotuksista on vielä kesken. Kyseisen selvityksen ja käyttämieni tutkimuksieni välissä on 9-15 vuotta. 9-15 vuotta ja mitä on tällä välin ehtinyt tapahtua? Ei juuri paljoa jos vertaa kyseisen selvityksen tuloksia omiini.

Täyttääkö Töölön lastenkodin perhetyön sisältö tutkimuksessani esille tulleiden vanhempien toiveita ja tarpeita. Sain huomata että ennakoasenteeni oli oikeassa. Työ vastaa tarpeita tietyillä osa-alueilla, mutta ei kaikilla. Mielestäni vanhemman huomioiminen kasvatustyössä saa erityiskiitosta. Tätä tehdään säännöllisellä yhteydenpidolla ja vanhemman mukaan ottamisella. Vanhemman tuen vastuukysymys on epäselvä ja tämän takia ei myöskään voi sanoa että he ovat lastenkodin vastuulla, mutta koska vanhemman hyvinvointi on lapsen etu, voi katsoa perustelluksi että lastenkodin työtä laajennetaan lapsesta koko perheeseen. Perhetyöntekijän mahdollistama vanhemman huomioiminen on ajankohtaista ja koen että vanhempaa tuetaan ja huomioidaan lapsen kasvatuksen rinnalla. Tiedon saaminen huostaanotosta ja purusta ei lastenkotia voi kumminkaan niin sanotusti lastenkotia syyllistää. Lapsen sosiaalityöntekijän vastuulla on vanhemman tiedottaminen huostaanotto-prosessista ja hänen oikeuksistaan. Mutta koska

sosiaalityöntekijöillä ei näytä olevan tähän aikaa, voi lastenkodin työhön liittää tämän osan, joka on tutkimuksen tulosten perusteella vanhemmille tärkeä. Tässä tutkimuksessa eikä lastenkodin perhetyön suunnitelmassa ei lainkaan ole otettu huomioon maahanmuuttajataustaisia perheitä. Uskon että maahanmuuttajataustaiset perheet ovat lastensuojelussa kasvava asiakasryhmä ja heidän kohtaaminen ja heidän tuen tarpeet voivat olla erilaisia kuin mitä tässä tutkimuksessa on tullut esille. Lastenkodin perhetyön valmiuksia kohdata maahanmuuttajaperhettä ei ole mietitty. Oman kokemukseni mukaan työskentely voi olla kovin haasteellista ihan vain yhteisen kielen puuttumisen takia. Töölön lastenkodilla on käyty keskustelua kielimuuri-ongelmista ja miten erilaisia kulttuureja pitää kasvatustyössä ottaa huomioon. Keskustelujen dokumentointi olisi syytä tehdä. Hyvä olisi myös miettiä että mitä koulutuksia on tarjolla maahanmuuttajaperheen kohtaamisesta.

Yleisesti pitäisi lisätä tutkimusta tehdä sijaishuollon laitosten työn vaikutuksista. Laitosmaailma on muuttunut viime vuosien aikana. Oma kokemukseni ei ole riittävän pitkä jotta voisin sen enempää avata miten se on muuttunut, mutta kuuleman perusteella ennen oli erilaista. Työn säännöllinen arviointi pitäisi lisätä palvelurakenteeseen. Säännöllinen arviointi voisi edesauttaa palvelujen nopeitakin muokkaamisia, ettei palvelun kehittäminen jää paikoilleen. Uskon että säännöllisyydellä olisi voinut esimerkiksi estää sen että saan lähes samat tutkimustulokset kuin noin 15 vuotta sitten tehdyssä tutkimuksessa.

7.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimukseni tavoitteena on ollut Töölön lastenkodin perhetyön kehittäminen ja selkeyttäminen ottaen huomioon huostaan otettujen vanhempien tuen tarpeita. Tilaajana on ollut Barnavårdsföreningen i Finland r.f.. Tilaaja on toivonut että työssä otetaan myös huomioon huostaan otettujen lasten vanhempien ääni. Tutkimus on kehittämishanke joka on toteutettu toimintatutkimuksellista lähestymistapaa hyödyntäen.

Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa antoi mahdollisuuden kehittää Töölön lastenkodin perhetyötä tutkimustyön ohella (ks. Heikkinen 2001:170) Tämä mahdollisuus teki opinnäytetyön teosta mielekästä. Tunnusomaista on myös työyhteisön osallistuttamien

tehtävään työhön (Aaltola & Syrjälä 1999:49) Työyhteisön osallistuttaminen onnistui yhteisten työpaikkakokousten ja keskusteluiden myötä. Perhetyön tavoitteiden laatiminen ja sisällön katsaus koko työryhmän kanssa mahdollisti työn katsomista monelta eri taholta.

Tutkijan rooli tutkittavaan kohteeseen on tärkeä tuoda esille (Heikkinen 2001:179) ja tutkimuksen tuotettu aineisto on vahvasti liitoksissa tutkijan tulkintaan (Aaltola & Valli 2001:170–179). Tutkimusprosessista kertoessa olen antamaan lukijalle ymmärrystä miten tutkimusta on tehty. Töölön lastenkodin perhetyö osiossa olin tutkijana osallisena kaikessa. Kyseessä on siis pitkälti työ jossa olen tulkinnut sanottua. Mielestäni tämä ei ole ollut tutkimuksen kannalta ongelma. Tiimityöhön totuneena oli helppoa jättää omat vahvat mielipiteet sivummalle ja ottaa huomioon kaikkien osapuolten äänet. Käsitellessäni tutkimuksen eri tuloksia, pyrin olemaan objektiivinen ja tuomaan esille niin hyviä asioita kuin puutteitakin.

Vanhempien tuen tarpeiden selvittämisessä on tutkimusmenetelmänä käytetty sisällönanalyysiä. Olen saanut vastauksen kaikkiin tutkimuskysymyksiini. Töölön lastenkodin perhetyön tavoitteet on luotu ja perhetyön sisältö on nyt paljon selkeämpi. Ennen työn aloitusta tavoitteet uupuivat ja perhetyön sisältöä ei löytynyt dokumentoituna. Sain myös hyvin nostettua esille vanhempien tuen tarpeita.

Tutkimukseni puutteet huomaan olevan tutkimusosiossa. Töölön lastenkodin perhetyön selkeytys oli minulle helppoa koska aihe oli tuttu ja varmuus tietämyksestäni näkyy kyseisessä kappaleessa. Vanhempien kokemusten keräämistä minun olisi pitänyt vahvistaa. Huomasin pohtivani että kuinka monta tutkimusta on tarpeeksi. Aikaisempia töitä tutkiessani huomasin kumminkin niiden toistavan toinen toistaan, joten tämän takia päädyin vain viiteen tutkimukseen. Näin jälkeenpäin ajateltuna lisä-arvoa tutkimukselle olisin voinut saada kahdella tavalla. Saadakseni tarkempaa tietoa tuen tarpeista olisin voinut haastatella tai käydä keskustelua kokemusasiantuntijan kanssa aiheesta. Toinen tapa olisi ollut Töölön lastenkodin vanhempien hyödyntäminen. Olisin voinut järjestää tilaisuuden jossa esille tulleita tuloksia olisi voinut käydä läpi niin sanotusti lastenkodin omien vanhempien kanssa. Keskustelussa olisi voinut olla joku muu yhdistyksen työntekijä, jotta vanhempien ei tarvitsisi miettiä sanomistensa seuraamuksia sijoitukseen.

Tämä joku muu olisi sitten voinut kertoa keskustelusta ja sitä kautta olisin saanut kul-lanarvoista tietoa siitä miten lastenkodin perhetyö näyttäytyy vanhemmille.

Lopputyön tekeminen on ollut erittäin mielenkiintoista. Vanhempien tilanteeseen pa-neutuminen on ollut mielekästä mutta samalla jokseenkin huolestuttavaa. Huolestutta-vaa on se että perheet jätetään yksin siinä vaiheessa kun he mahdollisesti tarvitsevat tu-kea kaikista eniten. Toivottavasti lastensuojelun painopiste siirtyy lapsikeskeisyydestä enemmän perhekeskeiseksi. Lastensuojelun perimmäinen tarkoitus on kuitenkin suojella lasta ja antaa lapselle hyvä elämä. Lapsen perhe on pääsääntöisesti kumminkin arvok-kaimmista asioista mitä hänellä on.

LÄHTEET

Andersen, Heine. 1994. Vetenskapsteori och metodlära, en introduktion. Lund: Studentlitteratur. 297s

Askheim, Ole Petter & Starrin, Bengt. 2007. Empowerment i teori och praktik. Ensimmäinen painos. Malmö: Gleerups Utbildning AB. 234.s.

Blom, Björn & Morén, Stefan. 2007. Insatser och resultat i socialt arbete. Lund: Studentlitteratur. 291 s.

Blom, Björn & Morén, Stefan. 2011. Kvalitetsbegrepp. Teoksessa Blom, Björn & Morén Stefan & Nygren Lennart. 2011. Utvärdering i socialt arbete, Utgångspunkter, modeller och användning. Stockholm: Natur & Kultur. 337 s.

Dahler-Larsen, Peter. 2005. Vaikuttavuuden arviointi. Hyvät käytännöt. Menetelmä-käsikirja. STAKES. Löytyy: http://www.sosiaaliportti.fi/File/ba0950a9-1b8a-470f-9957-d58f728288cb/vaikuttavuuden_arv.pdf. Haettu: 30.9.2013.

Elo, Satu & Kyngäs, Helvi. 2008. The qualitative content analysis process. Journal of Advanced Nursing 62. S.107–115.

Eriksson, Bengt G & Karlsson, Per-Åke. 2012. Att utvärdera välfärdsarbete. Stockholm: Gothia Förlag. 235 s.

Eriksson, Esa & Arnkil, Tom Erik. 2009, Huoli puheeksi, opas varhaisista dialogeista. Tampere: Stakes. Löytyy:
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence=1. Haettu: 6.3.2014

Eronen, Tuija. 2007. Katsaus 2000-luvulla julkaistuun suomalaiseen lastensuojelututkimukseen. 61 s. Löytyy: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/2f272051-7b88-4b1c-b0b6->

55b1c3beee3e/2000-luvulla%20julkaistu%20lastensuojelututkimus%2007.pdf. Haettu: 8.4.2014

Graneheim, U.H & Lundman, B. 2003. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today* (2004) 24. s. 105–112.

Heino, Tarja. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Stakesin työpapereita 9/2008. Löytyy: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75318/T9-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>. Haettu: 3.6.2014.

Heino, Tarja. 2013. Teoksessa: Bardy, Marjatta. 2013. Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 4 uudistettu painos. 319.s. Löytyy: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104421/URN_ISBN_978-952-245-853-7.pdf?sequence=1. Haettu: 18.4.2014.

Heinonen, Hanna. 2013. Samalla Puolella? Näkökulmia perheiden jälleenyhdistämiseen. PowerPoint esitys 1.10.2013 Valtakunnalliset sijaishuollon päivät. Löytyy: http://www.lskl.fi/files/1996/Heinonen_Samalla_puolella_Hoikkala_Heinonen_011013.pdf. Haettu 7.10.2013

Hokkanen, Liisa. 2012. Sosiaalitoimistojen asiakastyytyväisyyskyselyn tulkinta. Teoksessa: Pohjola, Anneli & Kemppainen, Tarja & Väyrynen Sanna (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 354 s.

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn. 1991. *Forskningsmetodik, om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur. 339 s.

Hovi-Pulsa, Raija. 2011. Arkilähtöinen perhetyö, strukturoitua avoimuutta. Itä-Suomen yliopisto: lisensiaattitutkimus. Löytyy: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20120001/urn_nbn_fi_uef-20120001.pdf. Haettu: 18.4.2014.

Hurtig, Johanna. 2003. Lasta suojelemissa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Lapin yliopisto: akateeminen väitöskirja. Löytyy: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-20111131012>. Haettu: 18.4.2014.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2007. Förståelse, beskrivning och förklaring, introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete. Lund: Studentlitteratur. 316.s.

Järvinen, Ritva, Lankinen, Aila, Taajamo, Terhi, Veistilä, Minna & Virolainen, Arja. 2012. Perheen parhaaksi, perhetyön arkea. Porvoo: Edita. 262.s.

Karppinen, Seija. 1999. Perhetyö lastensuojelulaitoksessa. Teoksessa: Tervonen-Arnkil, Kaisa. 1999. Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. Lastensuojelun keskusliitto. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 6. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino oy. 77.s.

Kiuru, Kari. 2005. Lasten ja nuorten huostaanotot lisääntyneet Helsingin seudulla, hoitotaksot pidentyneet, lapset tarvitsevat yhä enemmän erityishoitoa, Järvenpäässä tarve sijaiskoteihin kolminkertaistui viime vuonna. Helsingin Sanomat 29.10.2005.

Kettunen, Jyrki. PowerPoint esitys 21.3.2013. Arcada. PowerPoint esitys tehty 7.3.2012.

Klap, Kaija. 2005. Perheen merkitys sijoitetun lapsen kuntoutumisprosessissa. Teoksessa: Laaksonen, Sari & Kemppainen, Martti. 2005. Oljista, risuista vai tiilestä? artikkeleita hoidon laatua tukevista tekijöistä sijaishuollossa. Laituri-projekti. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 20. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. 188.s.

Knowlton, Lisa Wyatt & Phillips, Cynthia Carol. 2013. The logic model guidebook, better strategies for great results. SAGE publications. 192. s.

Kuntaliitto. 2009. Lastensuojelun laatusanasto, palvelujen tuottaminen ja hankkiminen. Kuntaliiton verkkojulkaisu. Löytyy: http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=305. Haettu: 29.3.2014.

Känkänen, Päivi & Laaksonen, Sari. 2006. Selvitys sijaishuollon ja jälkihuollon nykytilasta ja kehittämistarpeista. Lastensuojelun kehittämisohjelma. 69.s. Löytyy:<http://www.sosiaaliportti.fi/File/7d9702b1-7343-49cf-a3e8-36d4ceb9ead1/Loppuraportti.pdf>. Haettu 13.8.2013.

Känkänen, Päivi & Pösö, Tarja. 2008. Lastensuojelulaitokset Euroopassa – tieto ja näyttö keskiössä? Yhteiskuntapolitiikka YP 73 2008. Löytyy: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117526>. Haettu: 18.4.2014.

Laakso, Riitta. 1998. Ehdot selviksi. Pakkahuostaanotettujen lasten vanhempien kokemuksia huostaanotosta ja ehdotuksia huostaanottomenettelyn parantamiseksi. Teoksessa: Laakso, Riitta & Saikku, Peppi. 1998. Hyvä huostaanotto? Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Aiheita 28/1998. 129.s.

Laakso, Riitta. 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset – etnografia lastenkotityöstä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Löytyy: <http://uta17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/66529/978-951-44-7808-6.pdf?sequence=1>. Haettu 1.9.2013.

Laitinen, Ninja. 2013. Vanhemman kokemuksia ja odotuksia sosiaalisesta tuesta lapsen huostaanoton aikana ” Että se sosiaalityöntekijä on mun kanssakulkija siinä matkan varrella”. Itä-Suomen yliopisto: pro gradu-tutkielma. Löytyy: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20130544/urn_nbn_fi_uef-20130544.pdf. Haettu: 13.8.2013.

Lastensuojelu.info. Lastensuojelun perusta. Löytyy: <http://www.lastensuojelu.info/sf/lastensuojelun-perusta.html>. Haettu: 2.5.2014

Lastensuojelulaki. Löytyy: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P30>.
Haettu: 10.1.2014.

Lastensuojelun keskusliitto & Talentia. 2008. Lastensuojelulain toteutuminen. Löytyy:
http://www.talentia.fi/files/94/Lastensuojelun_toteutuminen.pdf. Haettu: 13.1.2014.

Lith, Pekka. 2013. Raportti yksityisestä palveluntarjonnasta ja yritysten kasvusta sekä julkisista hankinnoista ja toiminnan kehittämistä sosiaali- ja terveystaloudessa. Työ- ja elinkeinoministeriön raportteja 34/2013. Löytyy:
http://www.tem.fi/files/37584/TEMrap_34_2013_30092013.pdf. Haettu: 11.5.2014

Madsen, Bent. 2007. Socialpedagogik. Integration och inklusion i det moderna samhället. Studentlitteratur, 301 s

Matela, Kari & Heinonen, Hanna. 2014. Mitä mediakohu kertoo lastensuojelusta? Nuorten ystävä. 1/2014. s. 30–33. Löytyy:
http://issuu.com/kinnuja/docs/nuorten_ysta__va__t_lehti_1-2014/31?e=4509822/7118775. Haettu: 18.4.2014.

Metsämuuronen, Jari. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy. 74 s.

Miley, K.K. O´mella, M & Dubois, B. Teoksessa: Törrönen, Maritta. Borodkina, Olga. Samoylova, Valentina & Heino, Eveliina. 2013. Empowering social work: research & practice. Kotka: Kokojuvä oy. 242s.

Myllärniemi, Annina. 2006. Huostaanottojen kriteerit pääkaupunkiseudulla. Selvitys pääkaupunkiseudun lastensuojelun sijoituksista. SOCCAn ja Heikki Waris- instituutin julkaisusarja 7/2006. 128 s. Löytyy:
http://www.socca.fi/files/76/Huostaanottojen_kriteerit_paakaupunkiseudulla.pdf. Haettu: 8.4.2014

Myllärniemi, Annina. 2007. Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytäntönä – jäsennyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja 2007. Löytyy:

http://www.socca.fi/files/90/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf. Haettu: 20.4.2014.

Pekkarinen, Elina. 2011. Lastensuojelun tieto ja tutkimus – asiantuntijoiden näkökulma. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisuja 51. 101 s. Löytyy: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/lastensuojeluntieto.pdf>. Haettu: 8.4.2014.

Pekkarinen, Elina. 2012. Voidaanko tutkimuksella vastata lastensuojelun haasteisiin? THL, YP: yhteiskuntapolitiikka blogi 10.5.2012. Löytyy: <https://blogi.thl.fi/web/yp/etusivu/-/blogs/voidaanko-tutkimuksella-vastata-lastensuojelun-haasteisiin->. Haettu: 14.4.2014

Pelastakaa lapset ry. 2013 Silta-koulutus. Löytyy: <http://www.pelastakaalapset.fi/@Bin/878609/SILTA-ohjaaja+2013.pdf>. Haettu: 14.3.2014

Pitkänen, Miia. 2011. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Socca ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 26. Löytyy: http://www.socca.fi/files/1404/Vastuun_paikka!_Vanhempien_tukeminen_lapsen_huostaanotossa.pdf. Haettu 13.8.2013.

Rautakorpi, Sonja. 2007. Äiti ja lapsen huostaanotto – Äitien kokemuksia lapsen huostaanottoprosessista ja äitiydestä huostaanoton jälkeen. Jyväskylän yliopisto: Pro gradu-tutkielma. Löytyy: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11546/URN_NBN_fi_jyu-2007478.pdf?sequence=1. Haettu: 13.8.2013.

Reijonen, Mikko yhteistyössä verkkotoimituksen kanssa. 2013. Perhetyö. Lastensuojelun käsikirja. Löytyy: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi/>

FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/. Haettu: 3.6.2014.

Rimpelä, Matti. 2012. "Lapsibisnestä ei valvo kukaan". Taloussanomat. Julkaistu 16.6.2012. Löytyy: <http://www.taloussanomat.fi/i ihmiset/2012/06/16/lapsibisnesta-ei-valvo-kukaan/201231577/137>. Haettu: 13.1.2014.

Rolfe, Gary. 2006. Validity, trustworthiness and rigour: quality and the idea of qualitative research. *Journal of Advanced nursing*, vol 53. s. 304-310.

Saleebey, Dennis. 1996. The strengths perspective in social work practice: extensions and cautions. *Social work, a journal of the national association of social workers*. Vol 41, issue 3. s. 296-305.

Sauro, Seppo. 2011. Lapsen edun tulee määrittää sijaishuoltopaikan valintaa. Lastensuojelun keskusliiton lausunto 3.2.2011. Löytyy: http://www.lskl.fi/vaikuttaa/lausunnot/2011/lapsen_edun_tulee_maarittaa_sijaishuoltopaikan_valintaa.1185.news. Haettu: 18.4.2014

Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik. 2009. Dialoginen verkostotyö. *Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos*. Löytyy: <http://www.julkari.fi/handle/10024/79883>. Haettu: 6.3.2014.

Seppälä-Järvelä, Riitta & Vataja, Katri. 2009. *Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arkea*. Jyväskylä: PS-kustannus. 195 s.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2005. Pohjoismaisen tilastojulkaisun teemana lastensuojelu. *Tiedote 515/2005*. Löytyy: <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1262957>. Haettu: 18.4.2014

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Lastensuojelua ja perhehoitoa koskevia muutoksia 2011-2012. *Kuntainfo 6/2011*. Löytyy: <http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1567443#fi>. Haettu: 18.4.2014

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Sijaishuoltoa huostaan otetuille. Löytyy:
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/lastensuojelu/sijaishuolto.
Haettu: 18.4.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013. Toimiva lastensuojelu, selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:19. Löytyy:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511574&name=DLFE-26809.pdf. Haettu: 11.1.2014.

Sosiaaliportti. 2012. Lastensuojelun käsikirja. Löytyy: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoitojakasvatus/yhteistyobiologisetvahnemat/>. Haettu 21.9.2013

Sosiaaliportti. 2014. Lastensuojelun käsikirja, avohuolto. Löytyy:
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>. Haettu: 12.5.2014

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. THL. Yksityinen palveluntuotanto sosiaali- ja terveyspalveluissa 2009. Tilastoraportti 33/2011. Löytyy:
http://www.thl.fi/tilastoliite/tilastoraportit/2011/Tr33_11.pdf. Haettu: 13.1.2014.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. THL. Dialogisuuden muodostaminen ammattilaisen ja perheen välillä. Löytyy: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/dialogisuus_ammattilaisen_ja_perheen_valilla. Haettu 24.9.2013

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. THL. Lastensuojelu 2012. Löytyy:
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/lasten_sosiaalipalvelut/lastensuojelu.
Haettu: 10.1.2014.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. 182s.

Turtiainen, Pirjo. 1999. Perhetyön monet kasvot. Sininauhaliitto. Lapsi-, nuoriso- ja perhetyön kehittämissyksikkö. Selvityksiä ja raportteja sarja – 2003. Löytyy: <http://www.ecredo.fi/sininauhaliitto/data/liitteet/35604972.pdf>. Haettu: 4.6.2014.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö. Löytyy: <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>. Haettu: 11.5.2014

Törrönen, Maritta. Borodkina, Olga. Samoylova, Valentina & Heino, Eveliina. 2013. Empowering social work: research & practice. Kotka: Kokojyvä oy. 242s.

Uusimäki, Mervi. 2005. Perhetyötäkö kaikki? Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Julkaisusarja 20. Oulu. Löytyy: http://www.sosiaalikollega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_20.pdf. Haettu: 4.6.2014.

Valvira. Lastensuojelun ympärivuorokautinen hoito ja kasvatusta, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012–2014. Julkaistu 2012, päivitetty 2013. Löytyy: http://www.valvira.fi/files/tiedostot/s/i/Sijaishuollon_valvontaohjelma.pdf. Haettu 21.9.2013

LIITE 1

TYÖPAIKKAKOKOUSESSA ESILLE TULLEET TAVOITTEET

TYÖPAIKKAKOKOUS 9/2013

Pienryhmätyöskentelyiden antia Töölön lastenkodin perhetyöstä

TAVOITTEET

- Huostaanoton purku
- Yhtenäinen kasvatuksellinen suunta
- Molemminpuolinen luottamus
- Vanhemmuuden tukeminen
- Vanhemman + verkoston ja sijoitetun lapsen suhteen parantuminen
- Kotiin käytännön keinoja arjen hallintaan
- Tavata vanhempia muutenkin kuin neuvotteluissa
- Yhteydenpitoa arjessa lisää, tiivistäminen
- Avoimuus, rehellisyys, läpinäkyvyys, luottamuksellisuus suhteessa perheisiin
- Perhetyön ”arkipäiväistäminen”
- Läheisverkoston kartoittaminen
- Perheiden arkeen tutustuminen, lapseen tutustuminen / ymmärtäminen
- Koko perheen huomioiminen, isät mukaan!
- Keskustelun lisääminen, perheen osallistaminen

UHKAT JA OLETTAMUKSET:

- Jätetty tästä työstä pois, koska koen niiden kuuluvan ainoastaan lastenkodin henkilökunnalle

LIITE 2

Yhteydenpitoa arjessa lisää, tiivistäminen, keskustelun lisääminen => **Perheeseen pidetään tiiviisti yhteyttä**

Huostaanoton purku => **Huostaanoton purku**

Molemminpuolinen luottamus, avoimuus, rehellisyys, läpinäkyvyys, luottamuksellisuus suhteessa perheisiin => **Molemmanpuoleinen avoimuus ja rehellisyys**

Äidit, isät ja kotona asuvat sisarukset, koko perheen huomioiminen, isät mukaan! => **Perhetyössä otetaan huomioon koko perhe**

Kotiin käytännön keinoja arjen hallintaan, tavata vanhempia muutenkin kuin neuvotteluissa, perhetyön ”arkipäiväistäminen”, perheen osallistaminen, perheiden arkeen tutustuminen, lapseen tutustuminen / ymmärtäminen, vanhemmuuden tukeminen => **Perhetyötä tavataan arkisten askareiden parissa, annetaan tukea sitä kautta ja osallistetaan enemmän kaikissa mahdollisissa asioissa**

Vanhemman + verkoston ja sijoitetun lapsen suhteen parantuminen, läheisverkoston kartoittaminen => **Läheisverkoston kartoittaminen ja näiden suhteiden ylläpitäminen ja parantaminen**

Yhtenäinen kasvatuksellinen suunta => **Luoda vanhempien kanssa samansuuntainen kasvatussuunta**

Työpaikkakokousten välissä tuli puheeksi että tavoitteita luodessa on täysin unohdettu lapsen ääni ja sen huomioiminen perhetyössä, tämän keskustelun kautta ”tavoiteehdotukseksi” laitettiin vielä seuraava tavoite => **Omahoitaja tuo esille lapsen äänen ja edun perheen kanssa työskennellessä**

LIITE 3

LASTENKODIN PERHETYÖN TAVOITTEIDEN PISTEYTYYS

LASTENKODIN PERHETYÖN TAVOITTEET

Perhetyöllä tarkoitetaan kasvattajien tekemään perhetyötä jota voidaan täydentää perhetyöntekijöillä

1. Tarkista tavoitteet, mieti tavoitteiden muotoa, korjaa jos tuntuu että tavoite on hassusti kirjoitettu
2. Pisteytä tavoitteet. Anna 1 piste sille tavoitteelle jonka koet tärkeimmäksi, 2 pistettä toiseksi tärkeimmälle jne.

- Perheeseen pidetään tiiviisti yhteyttä
- Omahoitaja tuo esille lapsen äänen ja edun perheen kanssa työskennellessä
- Huostaanoton purku
- Molemmanpuoleinen avoimuus ja rehellisyys
- Perhetyössä otetaan huomioon koko perhe: äidit, isät ja kotona asuvat sisarukset
- Perhettä tavataan arkisten askareiden parissa, annetaan tukea sitä kautta ja osallistetaan enemmän kaikissa mahdollisissa asioissa
- Läheisverkoston kartoittaminen ja näiden suhteiden ylläpitäminen ja parantaminen
- Luoda vanhempien kanssa samansuuntainen kasvatussuunta
- Muu, mikä? _____

LIITE 4 AINEISTON HAKU

Pvm	Hakumoottori	Hakusana, -t	Osumat	Luetut tiivistelmät	Poissulkemisen syy	Valitut tutkimukset	Tutkimuksen nimi
8.3.2013	Ebsco	Family work and children´s home	1	1	Tutkimukselle epäolennainen	0	
8.3.2013	Ebsco	Children´s home	15	0	Tutkimukselle epäolennaisia	0	
7.5.2014	Arto	Lastenkoti and perhetyö	0	0		0	
7.5.2014	Arto	Lastensuojelu and perhetyö not avohuolto	12	0	Artikkeleiden otsikot eivät viittaa tutkimusaiheeseen	0	
10.9.2013	Jyväskylän yliopiston opinnäytetyöhaku, pro gradu-tutkielmat	Vanhempien ääni ja lastensuojelu	141	2	Muiden tutkimusten otsikot eivät viitanneet huostaan otetun vanhemman kokemuksiin	2	1.Äiti ja lapsen huostaanotto 2.Päihdeäitien kokemuksia lastensuojelun tukitoimista (jätettiin lopulta pois koska keskittyi myös avohuollon palveluihin)
10.9.2013	Jyväskylän yliopiston opinnäytetyöhaku, pro gradu-tutkielmat	Vanhempien kokemus ja sijais-huolto	41	2	Muiden tutkimusten otsikot eivät viitanneet huostaan otetun vanhemman kokemuksiin	2	1.Äiti ja lapsen huostaanotto 2.Päihdeäitien kokemuksia lastensuojelun tukitoimista (jätettiin lopulta pois koska keskittyi myös avohuollon palveluihin)

10.9.2013	Jyväskylän yliopiston opinnäytetyöhaku, pro gradu-tutkielmat	Sijaishuolto	43	2	Valintakriteeri ei täyttynyt toisen kohdalla, kyseessä avohuollon tukitoimiin perustuva tutkimus	1	Äiti ja lapsen huostaanotto
10.9.2013	Google, lajittelu osuvuuden mukaan	"placering av barn"	4 410 000 Käyty läpi 30 ensimmäistä tuloista	5	Luetut teokset keskittyivät perhesijoituksiin tai olivat epäolennaisia tutkimukselle.	0	
10.9.2013	Google, lajittelu osuvuuden mukaan	Vanhemman kokemus sijaishuolto	13 100 Käyty läpi 30 ensimmäistä tuloista	2		2	1. Vanhemman kokemuksia ja odotuksia sosiaalisesta tuesta huostaanoton aikana 2. Vastuun paikka!
19.1.2014	Google, lajittelu osuvuuden mukaan	Huostaanotto kokemuksia	23 500 Käyty läpi 40 ensimmäistä tuloista	2	Toinen työ oli amk tason opinnäytetyö	1	Huostaanotettujen lasten vanhempien kokemuksia huostaanotosta väliaikaisena toimenpiteenä
6.3.2014	Google Scholar, lajittelu osuvuuden mukaan	Huostaanotetun lapsen vanhempi	1350 Käyty läpi 20 ensimmäistä tuloista	1		1	Huostaanotettujen lasten vanhempien tukeminen

			mäistä				
14.4.2014	Doria / Lapin yliopisto	Sijaishuolto	12	3	Kahden aiheet jäivät valintakriteerien ulkopuolelle, yhden valintakriteerit täyttyi mutta jätetty pois koska tuntui kumminkin menevän vähän ohi aiheen	0	
14.4.2014	Doria / Turun yliopisto	Sijaishuolto	1	1	Valintaperusteet eivät täyttyneet	0	
14.4.2014	Doria / Lapin yliopisto	Huostaanotto	27	1	Tutkielman tiivistelmä löytyi mutta itse työ puuttui	0	
14.4.2014	Doria / Turun yliopisto	Huostaanotto	6	0	Tälle tutkimukselle ei oleellisia tutkimuksia	0	
18.4.201	Helda / Helsin-	Lastensuojelu	7	1		0	

4	gin yliopisto / Väitöskirjat						
18.4.2014	Helda / Helsingin yliopisto / Väitöskirjat	Sijaishuolto	3	0		0	
18.4.2014	Helda / Helsingin yliopisto / Väitöskirjat	Huostaanotto	1	0		0	
18.4.2014	Helda / Helsingin yliopisto / Väitöskirjat	Perhetyö	1	0		0	

LIITE 5 VALITTU AINEISTO

Tutkimuksen nimi	Tekijä	Vuosi	Tutkimuksen taso	Aineiston kerääminen	Muuta
Vanhemman kokemuksia ja odotuksia sosiaalisesta tuesta lapsen huostaanoton aikana "Että se sosiaalityöntekijä on mun kanssakulkija siinä matkan varrella"	Ninja Laitinen	2013	Pro gradu-tutkielma	Haastattelu	9 vanhemman haastattelut joista kaksi oli pariskunta (vastaukset eriteltty analyysivaiheessa) joiden lapset huostaanotettu uuden 2007 vuoden lastensuojelulain nojalla
Vastuun paikka!	Miia Pitkänen	2011	Käytännötutkimus	Haastattelu	14 vanhemman haastattelu. 8 vanhemman lapset oli sijoitettu perhehoitoon ja 6. sijaishuoltoon
Huostaanotettujen lasten vanhempien kokemukset huostaanotosta väliaikaisena toimenpiteenä	Natalia Kettunen	2010	Pro gradu-tutkielma	Teemahaastattelu	5 vanhemman haastattelut joiden lapsi on tai on ollut huostassa. Lisäksi aineistossa käytetty kahden vanhemman kirjeitä
Äiti ja lapsen huostaanotto - äitien kokemuksia lapsen huostaanotto-prosessista ja äitiydestä huostaanoton jälkeen	Sonja Rautakorpi	2007	Pro gradu-tutkielma	Teemahaastattelu ja kirjeet	13 äidin haastattelu joiden lapset olivat huostaanotettuja

Huostaanotettujen lasten vanhempien tukeminen. Huostaanotettujen lasten vanhempien kokemuksia tukemisesta huostaanottohetkellä ja sijaishuollon aikana	Tiina Nummela	2007	Pro gradu-tutkielma	Haastattelu	9 vanhempaa joista 1 pariskunta
--	---------------	------	---------------------	-------------	---------------------------------

